

www.kaks.fi

polemiikki

3/2014

tuoreen kuntatiedon erikoislehti

Erkki Vauramo haluaa
eroon makuuttamisen
hoivakulttuurista

Toteutuvatko
perusoikeudet
syrjäkunnissa?

Pudotuspeli jatkuu

Kuka karsii kouluverkon?

Kouluverkon harvennushakkuista puhutaan itsestään selvyytenä. Mutta kuka ratkaisee, mitkä koulut jäävät toimintaan - ja mitkä suljetaan? Entä millaisilla kriteereillä karsinta suoritetaan? Polemiikki pyysi valtakunnan vaikuttajia pohtimaan kouluverkon ja koulujen tulevaisuutta tähtäimessä vuosi 2025.

Ensi keväänä vesilahtelaisessa Onkemäen koulussa Pirkanmaalla lauletaan Suvivirsi viimeisen keran. Sen jälkeen koulun ovet suljetaan, kertoo rehtori **Ville Ahvenus**. Kaksi opettajaa ja 20 oppilasta sekä muu henkilökunta hyvästelevät kesälomille lähtiessään koulun.

Onkemäen oppilailla on ollut ja on yhä monta kohtalotoveria. Jo 1990-luvun alusta lähtien perusasteen alakouluja on lakkautettu noin sadan koulun vuosivauhdilla. Kouluverkko elää ja muuttuu. Verkon silmät suurenevät.

- Jos nykyinen jatkuisi samanlaisena hallitsemattomana kouluverkon alas ajamisena kuin on peruskoulujen alakoulujen osalta tapahtunut jo 1990-luvun alusta lähtien, vuonna 2025 olisi kaikilta niiltä alueilta koulut lakkautettu, joista olisi mahdollista kuljettaa oppilaat kouluun ja takaisin alle 2,5 tai 3 tunnissa, sanoo sivistystoimen ylitarkastaja **Kari Lehtola** Itä-Suomen aluehallintovirastosta.

Hänen mukaansa peruskoulujen vähentymistähti on ollut 25 vuoden ajan kolmen prosentin luokkaa.

Vuonna 2008 peruskouluja oli 3 200, vuoden 2013 lopulla 2 600.

- Esimerkiksi Itä-Suomessa on kymmenen vuoden aikana lakkautettu puolet peruskouluista. Lukumääräisesti tämä tarkoittaisi sitä, että peruskoulujen määrä laskee vuoteen 2025 mennessä 2 100 tietämille. Uskon kuitenkin, että kouluverkon hallitsemattomaan alasajoon tullaan puuttumaan, Lehtola jatkaa.

Kari Lehtola arvioi, että myös kaupunkilaiset ja pääkaupunkiseudulla asuvat valtiolliset päättäjät ovat heräämässä siihen, että maaseudun lasten kohtuuttomiksi ve-

nyvät koulumatka-ajat eivät ole kenenkään etu.

- Poliitikkojen toimintaa paljon säätelevä yleinen mielipide on kääntymässä siihen perustuslailliseen suuntaan, että ketään ei syrjitä. Eri alueiden lapsille ja nuorille pyritään luomaan mahdollisuudet käydä perusasteen ja toisen asteen koulua kotoa käsin. Arvioisin, että vuonna 2025 Suomessa on jäljellä noin 2 400 peruskoulua, Lehtola ynnää.

Lehtolan mukaan tarkoituksenmukaisen koulu- ja oppilaitosverkon rakentamiselle tulee laatia nykyistä selkeämmät ja yksityiskohtaisemmat kriteerit.

- Ne eivät voi olla pötkelömäisen kategorisia. Kriteerien pitää ottaa huomioon alueen ja väestön erityispiirteet. Esimerkiksi peruskoulun lakkauttamisperusteena ei voi olla - niin kuin nykyään monessa kunnassa on - joku paljas minimioppilasmääräluku tai perusopetusryhmien määrä.

Lehtola korostaa, että on eri asia, jos 20 oppilaan koulu sijaitsee 10 kilometrin päässä kuntakeskuksesta /toisesta koulusta, kuin että koulu sijaitsee 50 kilometrin päässä.

- Aina tulisi tehdä lapsivaikutusarvio, selvittää kaikki mahdolliset heijastus- ja kustannusvaikutukset myös muihin toimialoihin, arvioida koulun muuta merkitystä ja hyötyä. Näin voidaan määrittää koulun elinkelpoisuus.

Opetus- ja kulttuuriministeriökään ei halua kirveslinjaa. Ylijohtaja **Eeva-Riitta Pirhonen** sanoo, että suurimpia muutoksia voidaan ennakoida toisen asteen oppilaitosverkkoon, jossa opiskelijamäärien väheneminen ja julkisen talouden tila eivät ole vielä vaikuttaneet

oppilaitosverkkoon vastaavasti kuin perusopetuksen puolella.

- Peruskouluikäisten oppilaiden määrä on pienentynyt valtakunnan tasolla koko 2000-luvun alun. Tämä on näkynyt koulujen määrän vähenemisenä. Nyt peruskouluikäisten oppilaiden määrän lasku on taitunut ja määrät ovat kääntyneet kasvuun, Pirhonen tähdentää.

Kaikki peruskoulutkaan eivät silti säily jatkossa. Kuinka karsinta sitten suoritetaan? Ohjaako valtio kouluverkkoa rahalla - sen puutteella? Vai tekevätkö karsinnan kunnat, alueet - tai valtio?

- Koulu- ja oppilaitosverkon sopeuttaminen tapahtuu jatkossakin ensisijaisesti kunnissa ja alueilla, ylijohtaja vastaa.

Eeva-Riitta Pirhonen katsoo, että peruskoulujen opetus toteutetaan edelleen lähikouluperiaatteen mukaisesti.

Mutta onko tulevaisuus vääjäämättä suurempien koulujen?

- Suomi on maantieteellisesti laaja maa ja koulutuksen alueellisen saatavuuden turvaaminen edellyttää, että meillä on myös jatkossa pienempiä kouluja ja oppilaitoksia. Toisaalta esimerkiksi perusopetuksessa 1-9 vuosiluokkia sisältävien koulujen määrä on kasvanut ja ammatillisten oppilaitosten kokoaminen suuremmiksi yksiköiksi on lisääntynyt. Julkisen talouden tila tekee nykyisen kaltaisen oppilaitosverkon ylläpitämisen haasteelliseksi.

Pirhonen painottaa, että perusopetuksen tulee jatkossakin olla lähipalvelu.

Entäpä sitten kouluverkon karsimisen kriteerit? Kelpaavatko ylijohtajalle ne kriteerit, jotka Polemiikki on hahmotellut keskustelun pohjaksi?

- Valtakunnan tasolla ei ole tarkoituksenmukaista, eikä käytännössä edes mah-

Onkemäen koulu
Vesilahdella on
yksi suljettavista.

- Pommi alle ja suunnitellaan
uusia, nykYTEKNOLOGIAN mukaisia
ja käyttökustannuksiltaan
edullisempia rakennuksia.

Heillä pelataan:

- perusopetuksensa aloittaa noin **59 000** lasta
- uusia lukio-opiskelijoita aloittaa nuorten koulutuksessa noin **31 400**
- aikuiskoulutuksessa **3 300**
- ammatillisessa peruskoulutuksessa aloittaa opintonsa arviolta **50 200** opiskelijaa
- ruotsinkielisissä peruskouluissa aloittaa noin **3 550** ensiluokkalaista
- lukioissa noin **2 200** nuorta
- ammatillisessa koulutuksessa **3 600** uutta opiskelijaa

jatkettu >

dollista määritellä yksityiskohtaisia kriteereitä kuntien koulu- ja oppilaitosverkolle, ylijohdaja sanoo.

Pirhonen muistuttaa, että suomalaisen koulujärjestelmän johtotähtenä on ollut koulutuksellinen tasa-arvo ja yhdenvertaisuus sekä laadukas opetus.

- Näin tulee olla jatkossakin ja tätä ei ole mahdollista toteuttaa ilman riittäviä taloudellisia resursseja.

Kouluverkon harventaminen ei ole taloudellisestikaan yksinkertainen yhtälö.

Näin sanoo kansanedustaja, sivistysvaliokunnan puheenjohtaja **Raija Vahasalo** (kok.).

- Kun kouluverkko harvenee, se väistämättä lisää kustannuksia koulukydeissä. Kun julkisen liikenteen verkkokin harvenee, koulukyytien järjestämisen kustannukset saattavat nousta erittäin korkeiksi.

Vahasalolla on koulumatematiikka hypysissään.

- Kuljetusoppilaita on yhteensä 116 400 ja kustannus oppilasta kohden vuodessa on keskimäärin 1 450 euroa. Se on noin 17 prosenttia keskimääräisestä yksikkökustannuksesta, hän selvittää.

Raija Vahasalo sanoo pelkäävänsä, että koulukyytien kustannukset kasvavat entisestään - eikä kattoa näy.

- Silloin raha menee tukipalveluihin, kun sen pitäisi kohdentua ydintehtävään eli opetukseen, hän jatkaa.

Vahasalo arvioi, että tällä hetkellä säästetään liiaksi esimerkiksi toisen asteen koulutuksesta. Vajaan 300 miljoonan säästöt aiheuttavat väkisin oppilaitosverkon karsimista.

- Kun ydintehtävää halutaan varjella, sääs-

töt on otettava seinistä. Uskon, että kouluverkko harvenee tulevaisuudessa entisestään. Jos koulutuksen saavutettavuus kärsii tai oppilaiden ikäkautta ei oteta huomioon koulujen ja oppilaitosten sijoittamis päätöksissä, tämä on minusta huono kehitys. Toisaalta kun oppilaat vähenevät, ei kouluakaan ole.

Lähipalveluista sivistysvaliokunnan puheenjohtajalla on selkeä näkemys.

- Mielestäni esi- ja perusopetuksen tulee olla tulevaisuudessakin lähipalveluita. Eduskunnan sivistysvaliokunta on moneen otteeseen pitänyt tavoitteena, että myös lukiota on voitava käydä kotoa käsin.

Kouluista tulee Vahasalon mielestä jatkossakin päättää kuntien tasolla, koska siellä on parhaimmat tiedot lähipalveluiden tarpeesta.

Onko suunta sitten vääjäämättä kohti suurempia yksiköitä?

- Koulun minimikokoa ei ole määritelty missään eikä sitä mielestäni pidäkään määritellä. Yleisenä koulun minimikokona on kunnissa pidetty noin 20 oppilasta.

Raija Vahasalo muistuttaa, että kuntien olosuhteet ovat kuitenkin niin erilaiset, ettei oppilasmäärävaatimuksia voida antaa.

Mistä sitten kriteerit koulujen karsinnalle?

- Meillä on paljon kouluja, jotka on rakennettu 1950-60 -lukuilla. Ne on rakennettu sen ajan pedagogisten tarpeiden mukaisiksi. Ne eivät enää palvele nykyisiä opetusmenetelmiä. Monista niissä on sisäilma- ja home-ongelmia. Mielestäni kunnan päättäjien tulee vakavasti harkita näiden koulujen purkamista korjaamisen sijaan.

Vahasalolla on muutokseen siis toimiva ja konkreettinen konsepti.

- Pommi alle ja suunnitellaan uusia, nykyteknologian mukaisia ja käyttökustannuksil-

taan edullisempia rakennuksia. Siten seinät tukevat opetustoimintaa, eivät ole hankaloitamassa sitä.

Seuuraavaksi Polemiikin karsintakriteerit saa eteensä Enontekiön kunnanjohtaja **Mikko Kärnä**. Hänen johtamassaan kunnassa nuoret tuntevat joka aamu omassa arjessaan, että koulumatkoilla on eroja - ja väliä.

- Nykyinen 2,5 tunnin edestakainen koulumatka on maksimi. Minimioppilasmäärien määrittäminen on haastavaa alueellisista eroista johtuen, harkinta on täysin kuntakohtaista.

Polemiikki tarjoaa yhdeksi kriteeriksi riittävää toisen asteen koulutarjontaa siten, että kotoa käsin voi käydä lukion sekä ammatillisen koulun.

- Mutta tähän ei toteudu nykyiselläänkään harvaan asutuilla alueilla. Esimerkiksi kilpisjärveläisille lähin lukio sijaitsee Hettassa 170 km päässä ja lähin ammatillinen oppilaitos Muoniossa 190 km päässä. Opiskelemaan lähtevä joutuu väistämättä muuttamaan pois kotoaan.

Sitten Mikko Kärnä tekee Ehdotuksen isolla E:llä.

- Siksi pitäisikin pohtia, voitaisiinko lukiokoulutusta ja ammatillista koulutusta kehittää siten, että opiskelija kykenisi hyödyntämään etäyhteyksiä ja etäopetusta tavalla,

- Tutkimukset osoittavat, että opiskelu pienryhmissä ja pienemmässä sosiaalisessa ympäristössä voi olla huomattavasti tehokkaampaa ja parempaa kuin suuressa yksikössä.

Kriteerit, joilla kouluverkko karsitaan?

- syntyneet lapset ja ikäluokkien kehitys vuoden 2025 tilanteeseen
- muuttoliike (arvio vaikutuksista ikäluokkiin)
- arvioidut minimioppilasmäärät a) perusasteella, b) lukiossa, c) ammatillisissa oppilaitoksissa ottaen huomioon kuntatyyppin, joita kaksi eli 1) suuret ja keskikokoiset kaupungit eli 40 000 -50 000 asukasta ja tätä suuremmat kunnat sekä 2) muut kunnat
- oppilaiden koulumatkojen pituus siten, että voi käydä koulussa kotoa käsin
- riittävä toisen asteen koulutarjonta siten, että kotoa käsin voi valita sekä lukion että ammatillisen koulun

joka mahdollistaisi esimerkiksi joka toisen viikon viettämisen kotona?

Kärnä arvioi, että kouluverkosto supistuu vuoteen 2025 mennessä kokonaisuutena vielä noin viisi prosenttia nykyisestä, mutta koulujen lakkauttamistahti laantuu vuosien myötä.

Karsintaa Kärnä uskoo ohjattavan ensisijaisesti määrittämällä minimioppilasmääriä.

- Mahdollisten minimioppilasmäärien lisäksi OKM:n on kuitenkin huolehdittava, että jokaiselle lapselle turvataan oikeus päästä kouluun ilman, että koulumatkat ovat kohtuuttoman pitkiä. Olisikin suositeltavaa, että valtio käyttäisi tässä tapauksessa kerrankin luovuutta ja säätäisi näistä asioista alueellisesti. Koko Suomea ei voida laittaa yhteen ja samaan muottiin. Niin merkittävällä tavalla eri alueemme poikkeavat toisistaan.

Onko tulevaisuus vain suurempien koulujen?

- Ei välttämättä. Tutkimukset osoittavat, että opiskelu pienryhmissä ja pienemmässä sosiaalisessa ympäristössä voi olla huomattavasti tehokkaampaa ja parempaa kuin suuressa yksikössä. Hyvä esimerkki tästä on STT:n tänä vuonna tekemä lukiovertailu, jossa pieni Enontekiön erälukiomme sijoittui valtakunnallisesti neljänneksi.

Mitä Opetusalan Ammattijärjestön mielestä kuuluu kouluverkolle vuonna 2025?

- Peruskoulujen määrä vähenee jonkin verran vielä entisestään, mutta niiden verkko on jo niin harva, että vähenemistähdin on pakko hiipua, arvioi OAJ:n puheenjohtaja **Olli Luukkainen**.

Sen sijaan lukioista häipyy Luukkaisen ennustuksen mukaan toinen puoli - ja toisen

asteen koulutus järjestetään hyvin pitkälti yhtenä kokonaisuutena, lukio ja ammatillinen koulutus yhdessä.

- Kuitenkaan niin sanottua yhtenäistä toisen asteen koulutusmuotoa, nuorisokoulua ei tule. Tässä yhteydessä ammatillisen koulutuksen järjestäjien määräkin siis vähenee. Toisen asteen koulutuksen järjestäjiä on tuolloin 2025 kolmasosa vähemmän kuin nyt.

Kuka karsintaa sitten ohjaa?

- Valtio ohjaa - voimakkaalla kädellä, sekä toimilupien kautta että rahoituksella. Toisen asteen ylläpitäjaverkon yhdistyminen ja kuntaverkossa edessä olevat muutokset johtavat siihen, että on suur kuntien ylläpitämiä kokonaisuuksia. Koulutuskuntayhtymien määrä vähenee, mikä osaltaan entisestään heikentää koulutuksen rahoitustilannetta toisella asteella.

Perustana verkostolle on väestöpohja.

Olli Luukkainen uskoo, että suuremmat kouluyksiköt ovat vahvasti tulevaisuuttamme.

Miten sitten turvataan harvaan asutuilla alueilla koulutus - esimerkiksi lukiot ja ammatillinen koulutus? Onko edessä paluu "koulukortteerien aikaan"? Vai tuleeko nuoren muuttaa lähimpään seutukaupunkiin tai maakuntakeskukseen päästäkseen lukioon tai ammatilliseen oppilaitokseen?

- Enpä juuri muuta mahdollisuutta näe. Osaltaan sähköiset järjestelmät ja välineet lieventävät tätä kehityssuuntaa. Koulu- ja vielä enemmän oppilaitosverkon supistuminen tulee lisäämään kokonaisten perheiden muuttoa haja-asutusalueilta keskuksiin.

Yhtälö on jokseenkin murheellinen.

- Muuttoliike harventaa verkkoa, verkon harveneminen lisää muuttoliikettä. Kehäilmiö toteutuu varmasti. Jos vielä koulujen ja

oppilaitosten toiminnassa ja henkilöstön kelpoisuuksissa syntyy eroja, kehityskulku vahvistuu ja epätasa-arvo vahvistuu. Olemme pahalla hetteiköllä jo nyt, OAJ:n puheenjohtaja summaa.

Millaisilla kriteereillä kouluverkko siten karsitaan? Kelpaavatko Polemii-kin hahmottelemat kriteerit?

- Oppilasvirrat eli syntyneet lapset ja ikäluokkien kehitys vuoden 2025 tilanteeseen. Tämä on johtava periaate. Toinen on koulutuksen ja varhaiskasvatuksen saavutettavuus. Saavutettavuus mitataan matka-ajalla ja kilometreillä.

Luukkaisen mukaan minimioppilasmääriä ei voida määrätä.

- Väestöpohjaa ja ikärakennetta voi käyttää ohjeellisena mittarina. Lisäksi oppilaiden koulumatkojen pituus siten, että voi käydä koulussa kotoa käsin.

Koulukykytikysymyksissä nykyiset määräykset ovat ehdoton maksimi. Pienillä lapsilla jo nyt liian pitkiä koulukyvytkäikoja.

Luukkainen korostaa, että varhaiskasvatuksen ja peruskoulun käymisen tulee olla kaikkialla mahdollista kotoa käsin. Sen tulee säilyä lähialuepalveluna.

- Toisen asteen koulutuksen tulee säilyä lähialuepalveluna. Korkea-asteen oppilaitosverkosto harvenee ja voi mennä maakunta-kohtaiseksi. Tosin maakuntienkin määrä vähenee, puheenjohtaja ennakoii. •

➔ *Lue lisää KAKS.fi:*

TULEVAISUUDENTUTKIJAJA HANNU LINTURIN LAAJA POHDINTA KOULUN TULEVAISUUDESTA JA ITÄ-SUOMEN YLIOPISTON PROFESSORI HEIKKI ESKELISEN KOMMENTIT KOULUVERKKOON.

- Toisen asteen koulutuksen tulee säilyä lähialuepalveluna.

Maailman osaavin yhteiskunta?

Koulutus on ihmisen ja kansakunnan tärkein voimavara, etenkin pienen, kuten Suomi.

Pari vuotta sitten koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelma linjasi, että maamme on vuonna 2020 “maailman osaavin yhteiskunta”. Kuka uskoo tuohon tänä päivänä? Pisan paraatipaikkakin on takana päin.

Kaksi asiaa ratkaisee maamme sivistyksellisen pärjäämisen. Ne ovat koulutuksen saatavuus ja sen sisältö. Kuntien vastuu tästä on suuri, sillä koulutus on niiden merkittävin järjestämistehtävä tulevaisuudessa.

Koulujen määrä vähenee. Suomessa on tällä hetkellä noin 3 250 perus- ja toisen asteen koulua. Oppilaita näissä on noin 860 000. Yksin peruskoulujen määrä on tippunut vuodesta 2 000 tähän päivään noin 4 000 koulusta 2 600 kouluun.

Koulut ovat yhä kauempana oppilaista, tai toisin päin. Aikanaan maamme kylätoiminnan merkittävä moottori oli vastustaa koulujen lakkauttamista. Viime vuosina se on elähdyttänyt kaupunginosayhdistyksiä myös suurimmissa kaupungeissa.

Koulumatkat eivät voi olla kohtuuttomia. Vai haluammeko takaisin niihin vuosikymmeniin, jolloin oppilaat asuivat asuntoloissa ja korttereissa? Toki jatkuvasti kehittyvä ja kaikki rajat ylittävä etä- ja virtuaaliopetus tuo aivan uusia mahdollisuuksia tarkastella oppimisympäristöjä.

Kouluverkkoa on arvioitava syntyvien ikäluokkien, muuttoliikkeen, koulumatkojen ja koulutuksen riittävän laadun näkökulmista. On tehtävä arvio vähintään tulevan vuosikymmenen perus- ja toisen asteen kouluverkostosta. Se ei ole viranomaisten yksinoikeus. Se on kaikkien kansalaisten asia.

Tulevaisuudessa perusopetus on kuntien hartioilla. Sinne on varmistettava riittävät opettajavoimat. Toisen asteen opetus voidaan järjestää koulutuskuntayhtymissä tai verkostomallilla. Kun mennään kuntaa suuremmalle alueelle, on maakunnallinen taso luontevin.

Opetussuunnitelmat usitaan kaikilla asteilla tällä vuosikymmenellä. Se on sisällöllisesti sivistyksellisen päätöksenteon avaintehtävä, jota ei voi jättää vain alan ammattilais-ten vastuulle. Sekin on meidän kaikkien, erityisesti tulevien aikuisten asia.

Antti Mykkänen
päätoimittaja

*Kakes on
myös
facebookissa.*

polemiikki 3/2014

Pääkirjoitus 3

Ajassa:

Terveysasemien talousjohtaminen
retuperällä 6

Tietokaks:

STM:n entinen kansliapäällikkö
Markku Lehto 10

Suomi Arena 12

Teema: sote

Erkki Vauramo haluaa
sote-uudistukseen sisältöremontin 14

Sosiaaliasiakkaista kehittäjä
järjestöjen kautta 20

Toteutuvatko perusoikeudet
syrjäkunnissa? 25

Kuntakuva 30

Kolumni:

Me tarvitsemme nuhjuisuutta 32

Tätä tutkin:

Sopimus on ohjenuora, turva
– jopa houkutin? 34

Numerotauki 35

Lopuksi väitän 36

Pitäisi päästä
keskustelemaan
toiminnan sisällöstä,
sanoo Markku Lehto.
SIVU 10

Sosiaaliasiakkaista
palvelujen kehittäjä.
SIVU 20

Juho Lavapuro tutkii
syrjäseutujen asukkaiden
oikeuksien toteutumista.
SIVU 25

Koulukyytiä,
mutta kenelle?
SIVU 30

kuvat Merja Ojala

Kuka kehtaa
väittää ja mitä?!
Lue takakannesta
ja ota kantaa.
kaks.fi
Käytä puheenvuoro.

Polemiikki on Kunnallissalan kehittämissäätiön tytäryhtiön Pole-Kuntatieto Oy:n neljä kertaa vuodessa ilmestyvä lehti. Polemiikin levikki on 23 200. Julkaisija Pole-Kuntatieto oy c/o Kunnallissalan kehittämissäätiö, Fredrikinkatu 61, 00100 Helsinki, toimisto@kaks.fi
Päätoimittaja: Antti Mykkänen Toimitusneuvosto: Antti Mykkänen, Veli Pelkonen, Eeva-Liisa Hynynen ja Minna Ruusinen.
Toimitus ja ulkoasu: Miks' eil Oy, Huvilakatu 17, sisäpiha, 00150 Helsinki 040 5408494, miksei@kaks.fi
Paino: Kirjapaino Uusimaa ISSN 1455-6022. Aikakauslehtien Liiton jäsenlehti.

Voiko laadukkaan päiväkodin rakennuttaa edullisesti?

Olemme mukana
Kuntamarkkinoilla.
Tule tutustumaan:
2. kerros,
osasto 2.04.

LAPTIN RESEPTINÄ KOKEMUS JA KOKONAISVASTUU

Kunnan tulevaisuus on lapsissa. Siksi päivähoitotilojen rakentamisessa kannattaa tavoitella parasta laatua. Hyvät päivähoitotilat ovat turvaliset, toimivat ja käyttäjiensä mukaan mitoitettut. Tämä ei kuitenkaan väistämättä merkitse korkeaa hintaa tai pitkää rakennusaikaa. Rakennusliike Lapti Oy on vuosien saatossa hionut päiväkotirakentamisen helpoksi ja kustannustehokkaaksi.

Lapti on suunnitellut ja rakentanut päivähoitotiloja yhteensä jo yli 3 500 lapselle. Pitkä kokemus on antanut ennen kaikkea ymmärrystä päiväkodin arjesta sekä tietoa siitä miten tilat toimivat. Siten Lapti pystyy optimoimaan jo suunnitteluvaiheessa tilat niin, että ne palvelevat päiväkodin joka päiväisiä käytäntöjä tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti.

Lapti toteuttaa rakennushankkeet kokonaisvastuu-urakana, mikä säästää huomattavasti aikaa ja kustannuksia verrattuna perinteiseen tapaan kilpailuttaa rakennusprojektin vaiheet erikseen. Laptilla on hallussaan rakentamisen koko ketju, mukaan lukien maatyöt ja LVIS-työt, jolloin eri työvaiheet pystytään optimoimaan niin että ylimääräisiä kuluja ei synny.

LAPTI
100%
VASTUU-
RAKENTAMINEN

OSAAMINEN KÄYTTÖÖN JO SUUNNITTELUVAIHEESSA

Kun Laptin vankka kokemus päiväkotirakentamisesta on käytössä jo suunnittelupöydällä, päästään hyödyntämään parhaita ratkaisuja sekä Laptin rakennustapaa. Tilat ovat paikalla rakennettuja, ja valmiiden ulkoseinäelementtien avulla ne saadaan säältä suojaan muutamassa päivässä. Myöskään tilojen turvallisuudesta ei missään vaiheessa tingitä. Lattiat tehdään aina betonista ja niissä on lattialämmitykset, jotta lapsilla on mukava leikkiä lattialla talvella.

Tilaja saa sovituksessa ajassa käyttöönsä valmiit tilat, pihatöitä ja kiintokalusteita myöten varusteltuina. Tilaratkaisut voidaan muokata valmiista malleista tai räätälöidä alusta saakka asiakkaan tarpeen mukaan. Laptin valmiit tilamallit perustuvat käytännössä toimiviksi havaittuihin perusratkaisuihin, joita on vuosien saatossa hiottu arjen kokemusten perusteella.

- Kokonaisvastuurakentaminen tarjoaa rakennuttajalle selkeän toimintamallin, jossa asiointi tapahtuu yhden sopimuskumppanin kanssa. Se sopii erityisesti päiväkotien kaltaisiin erityisosaamista vaativiin projekteihin. Paras lopputulos syntyy avoimen keskustelun kautta, ja siksi kannattaa olla yhteydessä jo ennen kilpailutusta, Koskelo toteaa.

RAKENNUSLIIKE LAPTI OY

- Perustettu vuonna 1990 • Vuoden 2014 liikevaihtoennuste 80 milj. euroa
- Kokonaisvastuu-urakointia kunnille, kaupungeille, yksityisille ympäri Suomea
- Tänä vuonna toteutuu yhteensä 350 asuntoa, 1000 lapsen päivähoitotilat ja 200 hoiva-asuntoa • Kuuluu Harjavalta-konserniin, joka työllistää 2000 henkeä ja jonka liikevaihto oli 240 miljoonaa euroa vuonna 2013

Lisätietoja: lapti.fi tai myyntipäällikkö Jorma Koskelo, puh. 040 531 3833

LAPTI
RAKENNAMME HUOLELLA

”

Tänä vuonna rakennamme päivähoitotilat noin 1000 lapselle. Toteutamme esimerkiksi neliryhmäisen, 72 lapselle mitoitettun päiväkodin kuudessa kuukaudessa. Sen verottomat kustannukset ovat noin miljoona euroa, mikä on jo edullista. Lopullinen tarkka hinta määräytyy aina tilaajan eristysteiden sekä tontin ja maaperän mukaan.

”

myyntipäällikkö Jorma Koskelo.

AJASSA

teksti | Anna-Mari Tyyrilä kuvat | iStockphoto

Yksi lääkäri teki kahden
lääkärin työt ja järjestelmän
viesti oli: olette olleet tehottomia.

Jyväskylän yliopiston kauppakorkeakoulun tutkijat selvittivät:

TERVEYSASEMIEN TALOUSJOHTAMINEN RETUPERÄLLÄ

Kuntien terveysasemia ei osata johtaa taloudellisesti. Käytössä on epäsopivia laskentamenetelmiä, jotka eivät edistä tehokkuutta ja antavat kuntapäätäjille jopa virheellistä informaatiota. Lisäksi budjettivastuun ottajia ei tahdo löytyä. Onko talousvastuussa lopulta juuri kukaan?

Terveysasemien talusjohtamisen heikko taso yllätti professori **Jukka Pellisen** ja hänen tutkijaryhmänsä. Tutkimus tehtiin Jyväskylän yhteistoiminta-alueen terveyskeskuksessa (JYTE), jolla on 12 terveysasemaa.

Sopimuskuntia ovat kaupungin lisäksi Hankasalmi, Muurame ja Uurainen. JYTE vastaa noin 150 000 asukkaan terveydenhuollosta.

- Vuoden aikana pidimme JYTen johdon kanssa useita palavereja, keräsimme ja dokumentoimme tietoja sekä haastat-

– Esimerkiksi lautakunta saattaa vesittää hyvän päätöksen, jolla talous saataisiin tasapainoon. Kun kyse on poliittisista päätöksistä, kuka viime kädessä on vastuussa taloudesta?

telimme Jyväskylän kaupungin johtoa ja talusjohtoa. Lisäksi haastattelimme lääkäreitä ja hoitajia valituista teemoista, Pellinen pohjustaa.

- Talusosaamisessa ilmeni tietynlaista taitamattomuutta ja osaamattomuutta. Terveyssektorin talushallintoon ja sen järjestämiseen liittyy aidosti vaikeita kysymyksiä, ja jokaisessa selvitystyössä asiassa oli huomauttamista.

Terveysasemilla esimerkiksi käytettiin samoja laskentaohjelmia kuin kaupungin talushallinnossa. Niitä ei Pellisen mukaan voi soveltaa yksi yhteen.

- Huonona käytäntönä voidaan esimerkiksi pitää sitä, että suoritekustannuslaskentaa tarvitaan kyllä kuntaosuuksien laskutusta varten, mutta kuvitellaan, että samaa informaatiota voidaan käyttää terveysasemien toiminnan kehittämisessä. Sinne tarvitaan erilaista kustannuslaskentaa.

- Hinnoittelu on toki yksi asia, mutta esimerkiksi palvelun ulkoistaminen vaatii jo toisenlaista laskentatapaa. Palautteen antaminen vaatii taas erilaista järjestelmää.

Pellinen antaa esimerkin. Yksi lääkäri teki kahden lääkärin työt, ja järjestelmän viesti oli: olette olleet tehottomia.

Jatkuvaa alibudjetointia

Professori Jukka Pellinen tutkijoineen törmäsi tuttuun ilmiöön: kustannusten alibudjetointiin.

- Ensin alibudjetoidaan, ja sitten yllätetään, kun rahat eivät riitä. Kunnissa tuudittaudutaan lisäbudjetteihin – mielestäni budjeteista ei edes oikeasti välitetä.

Pellisen mielestä koko prosessi on vinksallaan, ja se liittyy kuntien päätöksenteon rakenteeseen.

- Talusvastuu ja päätöksenteko eivät ole linjassa keskenään. Esimerkiksi lautakunta saattaa vesittää hyvän päätöksen, jolla talous saataisiin tasapainoon. Kun kyse on poliittisista päätöksistä, kuka viime kädessä on vastuussa

taloudesta? Onko kukaan? Pellinen kyseenalaistaa.

Jyväskylässä budjettivastuu on keskitetty JYTen johtajalle. Pellinen ei pidä hyvänä, että vastuu kaatuu lopulta vain yhden ihmisen niskaan; delegointi olisi tarpeen ja paikallaan, mutta nykykäytäntö on valitettavan tyypillinen.

Kuka varmistaisi osaamisen?

Suomalaisista kunnista puuttuu taloushallinnon osaaminen varmistus.

- On mahdollista, että lääkäri tai hoitaja tekee itse laskemat, eikä kukaan varmista, onko tieto oikein. Päätäjät tekevät vääriä päätöksiä väärin tietojen pohjalta.

Jukka Pellinen kehittäisikin työpari-ajattelua. Kimpassa voisivat toimia esimerkiksi johtava lääkäri ja terveyskeskuksen talousvastaava – jos sellainen talossa on.

Taloudesta vastaavan pitäisi olla koulutettu ja osata käyttää järjestelmiä. Jos kyse on pienistä kunnista eikä resursseja ole, ne voisivat yhdessä hankkia asiantuntijapalveluita.

- Voisiko uusille erä-alueille perustaa taloushallintopalveluja tuottavia yksiköitä, Pellinen kysyy.

Lisää pätevyyttä lääkäreille

Jukka Pellinen nostaa pöydälle myös lää-

– Joka tapauksessa talousjohtamisen kehittämisessä on pidettävä kirkkaana mielessä, mikä on palvelutuotannon tavoite ja mitä tehokkuus missäkin yhteydessä tarkoittaa.

käreiden koulutuksen.

- Lääkäreillä on kokonaisvastuu, mutta koulutukseen sisältyy aika vähän taloushallintoa. Yksi ratkaisu voisi olla talouden tuntemuksen pätevyysvaatimus heille, jotka suuntaavat hallintoon. Sen voisi hoitaa täydennyskoulutuksella.

Samaan hengenvetoon Pellinen huokaisee, etteivät kuntien taloushallinnon työntekijätkään ole kovin päteviä. Myös sille puolelle tarvittaisiin lisää koulutusta.

- Pitäisi hakea sektorikohtaista erikoisosaamista. Mutta tutkimusten perusteella samanlaista harjoittelua tämä on muuallakin maailmassa, Suomi ei ole poikkeus.

Pellinen miettii, että ehkä olisi paikallaan perustaa pilottiyksiköitä, joissa taloutta ja sen hyvän hoitamisen kautta syntyvää tehokkuutta mietittäisiin juurta jaksaa. Sieltä saatavaa tietoa ja koke-

muksia olisi ehkä mahdollista mallintaa ja soveltaa laajemmalle.

- Joka tapauksessa talousjohtamisen kehittämisessä on pidettävä kirkkaana mielessä, mikä on palvelutuotannon tavoite ja mitä tehokkuus missäkin yhteydessä tarkoittaa, Pellinen painottaa.

Laajempi tutkimus suunnitteilla

Jyväskylän yliopiston kauppakorkeakoulussa tehtyä tutkimusta on tarkoitus jatkaa.

- On syytä miettiä, miten voisimme hyödyntää nyt tehtyjä havaintoja. Mielienkiintoista olisi myös tietää, miten havainnot pätevät laajemmin valtakunnassa. Voisi olettaa, että Jyväskylä ei ole mitenkään poikkeuksellinen, Jukka Pellinen arvioi.

- Remonttimahdollisuuksia olisi paljon ja uskon, että työparimallilla, oikeilla laskennan menetelmillä ja lisäkoulutuksella olisi paljon hyötyjä saatavissa. •

Lataa tästä:

Toni Mätön, Jukka Pellisen, Antti Rautiaisen ja Kari Sippolan Talousohjaus terveysasemilla.

TUTKIMUS "TALOUSOHJAUS TERVEYSASEMILLA" JULKAISTIIN KUNNALLISALAN KEHITTÄMISSÄÄTIÖN TUTKIMUSJULKAISUJEN SARJASSA TÄNÄ VUONNA.

Tuleva tutuksi

Oman asuinympäristön muuttumista on nyt helppo seurata, automaattisesti.

Ympäristöministeriön ja Suomen ympäristökeskuksen Tarkkailija-palvelu seuraa internetin avulla muun muassa kaavoitusta, rakentamista ja liikennehankkeita. Tarkkailija kerää tiedot sadoilta eri verkkosivuilta, pääasiassa kunnista.

Palvelun käyttö on helppoa. Käyttäjä määrittää omat kiinnostuksen kohteensa ja alueet, Tarkkailija raportoi uusista suunnitelmista ja hankkeista ajantasaisesti sähköpostiin.

Määritä kiinnostuksesi kohteet – aseta Vahti – saat tiedot uusista hankkeista!

www.etarkkailija.fi

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

Tarkkailija on esillä
Kuntamarkkinoilla
osastolla iZ
K-kerroksessa.

teksti | Eeva-Liisa Hynynen kuva | Merja Ojala

STM:N ENTINEN KANSLIAPÄÄLLIKKÖ
MARKKU LEHTO SOTE-UUDISTUKSESTA:

Pitäisi päästä keskustelemaan toiminnan sisällöstä

KAKSin Polemia-sarjassa (nro 94) on hiljattain julkaistu pohdintasi Markkinat, sosiaaliturva ja yksilön voima. Mikä on keskeinen sanomasi? Millaista ajattelua ja päätöksentekoa tulevaisuudessa tarvitaan?

- Keskustelua käydään normiohjauksen ja markkinaohjauksen paremmuudesta. Kummallekin asiakas on kohde. Hyvä elämä ei kuitenkaan ole valmiin vastaanottamista. Ihminen haluaa uudistaa ja laajentaa omia toimintamahdollisuuksiaan. Toimintakyvyn merkitys niin työelämässä kuin vanhuudessa on vähitellen oivallettu.

- Ajatus menee kipsiin, kun kysytään, miten toiminta-areenat pitäisi uudistaa. Koulutuksen tai työn sisällön pitäisi innoittaa oivalluksiin ja tuottaa hyvänolon tunteita. Uusia toimintamalleja syntyisi yhdistämällä vapaaehtois- ja ammatillinen työ tai palkka- ja yrittäjätyö tai liittämällä toisiinsa luontevasti opetus, työssä oppiminen, avustava työ ja ns. varsinainen työ. Esteenä ei ole rahapula, vaan ennakkoluulot, älyllinen laiskuus ja väärin ymmärretyt oikeudet.

- Kunnille luontuisi paremmin toiminta-areenoiden kehittäminen kuin palvelurutiinien pyörittäminen. Päätöksenteossa pitäisi keskittyä siihen, mitä ihmiset oikeasti tarvitsevat ja mitä he itse voivat tehdä asian hyväksi. Vähemmän voidaan kuunnella virkkeitä, jotka alkavat ”periaatteessa kyllä, mutta”.

Sote-hallintorakenteiden uudistusta on puuhattu pian viisitoista vuotta. Mitä ajattelet eri yrityksistä: Kansallinen terveyshanke, Paras-hanke ja kunta- ja sote-uudistus?

- Kuntien koko ja tehtävät ovat olleet jo parin sukupolven ajan kokonaan eri maailmasta eikä tämän sinänsä yksinkertaisen virheen korjaustavasta ole voinut sopia. Ensimmäisen kerran olin näissä talkoissa 1960-luvun lopulla Turun ja Porin läänin kuntauudistustoimikunnan ”tieteellisenä” sihteerinä. Alku ei ollut lupaava. Tieteen tarve osoittautui vähäiseksi ja vaikuttavuus nollassa.

- Siihen nähden kymmenen viime vuoden aikana on edistytty. Kansallinen

terveyshanke antoi toiminnalle ryhtiä, mutta hallinnollisesti ei päästy eteenpäin. Paras-hanke keskittyi puitteisiin. Toivottavaa olisi, että nyt onnistuisivat molemmat puolet, sisältö ja puitteet. Toistaiseksi on julkisuudessa puhuttu vain puitteista.

Olemmeko puhuneet oikeista vai vääristä asioista sote-kysymysten ratkaisemiseksi?

- Hallintomallin uudistaminen on ”oikea asia”. Harmillista, ettei siihen ole nopeammin löytynyt ratkaisua. Pitäisi päästä keskustelemaan muustakin kuten toiminnan sisällöstä, prosessien johtamisesta ja työnjaosta. Toisinaan prosessit ja professiot menevät sekaisin. Prosessivastuu voi olla henkilöllä, joka ei ole kaikkien tieteidän tohtori. Työnjaon kirkastamisen ei puolestaan pitäisi johtaa siilojen ja kynnysten syntymiseen, vaan selventää odotuksia ja parantaa yhteistyötä.

Missä keskustelun pääpainon olisi syytä sijaita?

- Aika vähän on keskusteltu siitä, miten hoidon ja hoivan tarpeen kasvua voitaisiin hidastaa puuttamalla kasvun syihin ja kehittämällä vaihtoehtoisia toimintatapoja. Järjestämistä tulevien suuralueiden on huolehdittava koko alueen kattavista toimista, mutta myös kuntia on palkittava terveyden edistämisestä ja sosiaalisten ongelmien ehkäisystä.

- Asiantuntijakeskustelussa on aivan oikein painotettu perusterveydenhuollon ongelmia. Keinoja on ollut niukasti esillä. Nyt tulisivat siirtyä siihen, miten vahvistetaan etulinjan asemaa ja roolia sosiaali- ja terveydenhuollossa. Se on heikoimpien väestöryhmien ja ongelmallisten alueiden ydinkysymys. Kokeemus osoittaa, että tiukan paikan tullen nopeimmin unohtuvat asiakkaille annetut lupaukset ja sielläkin ensimmäisinä maan hiljaisten toiveet. Keskustelun tulisi perustua realistiseen arvioon tulevaisuuden näkymistä.

Kuinka suuren painoarvon annat kansalaisten valinnanvapaudelle sote-palveluissa?

- Tärkeintä on, että tarjolla on riittävästi laadullisesti kelvollisia palveluja. Valinnanvapauttakin tarvitaan joustavuuden parantamiseksi ja laadun kohentamiseksi. Valinnalla asiakas tai potilas voi osoittaa oman näkemyksensä palvelun taosta. Se on usein toivottavampi keino hoitaa tyytymättömyyttä ja jännitteitä kuin valittaminen ja kiistelemine eri instansseissa.

- Jos asiakkaalla tai potilaalla on oikeus valita laajemmasta palvelujen kirjosta erityisesti silloin, kun hän ei saa palvelua säädetystä ajassa, valinnanvapaudella on todellista merkitystä.

Miksi keskustelu julkisen ja yksityisen palvelutuotannon rooleista on niin vaikeaa?

- Kumpikaan ei ole täydellinen. Puhujilla voi olla myös omia piilointressejä ja luunkovia uskomuksia. Tulosten mitaamistavoistakin voidaan olla eri mieltä. Hyvä-paha-asetelmasta pitäisi siirtyä keskustelemaan hyvistä yhdistelmistä. Ne voivat olla hyvin erilaisia eri alueilla. Toivottavasti uudet sote-piirit osoittautuvat riittävän avarakatseisiksi hyödyn-tääkseen alueen voimavarat viisaalla tavalla.

Sote-terveisesi valtakunnan päättäjille ja kuntapäättäjille?

- Julkisen sosiaali- ja terveydenhuollon varsinainen ratio on pitää huolta niistä, jotka ilman julkisen vallan väliintuloa jäävät jalkoihin. Olipa ratkaisumalli millainen tahansa, olisi suotavaa, että se vähentää huolestuttavaksi revennyttä eriarvoisuutta.

- Suomessa terveyden eriarvoisuus on muihin maihin verrattaessa huomattavasti suurempi kuin tulojen eriarvoisuus. Kun se on omaa tekoa, on se myös omin voimin korjattavissa. •

Lataa tästä:

Markku Lehdon teos Markkinat, sosiaaliturva ja yksilön voima (Polemia 94, 2014)

NÄIN KANSALAISET VASTASIVAT:

Suosituimmat puolueet seuraavaan hallitukseen **kokoomuksen** kannattajien keskuudessa:

Kokoomus	98 %
Keskusta	69 %
RKP	48 %

SDP:n kannattajien keskuudessa:

SDP	92 %
Keskusta	56 %
Vasemmistoliitto	53 %

Perussuomalaisten kannattajien keskuudessa:

Perussuomalaiset	94 %
Keskusta	59 %
Kokoomus	32 %

Keskustan kannattajien keskuudessa:

Keskusta	89 %
Kokoomus	57 %
Perussuomalaiset	40 %

Vasemmistoliiton kannattajien keskuudessa:

Vasemmistoliitto	91 %
SDP	67 %
Vihreät	62 %

Vihreiden kannattajien keskuudessa:

Vihreät	82 %
SDP	52 %
Kokoomus	40 %

(KAKSIN ILMAPUNTARI 6/2014)

KAKS HAKI SUOMI AREENALLA LINJAUKSIA SEURAAVALLE HALLITUKSELLE

Kunnallisalan kehittämissätiö KAKS ennakoi 15. heinäkuuta Suomi Areenan paneelissaan kevään 2015 eduskuntavaaleja ja seuraavan hallituksen muodostamista.

Näin kirjoitan seuraavan hallituksen ohjelman -paneeliin oli kutsuttu neljän suurimman puolueen eduskuntaryhmän puheenjohtajat: **Arto Satonen** (kok.), **Jouni Backman** (sd.), **Jari Lindström** (ps.) ja **Kimmo Tiilikainen** (kesk.).

Keskustelun pohjaksi KAKS oli teetänyt TNS Gallupilla Ilmapuntari-tutkimuksen kansalaisten näkemyksistä seuraavasta hallituspohjasta ja tärkeimmistä kysymyksistä ensi hallituskaudella.

Mitä kansa vastasi?

Kansalaisten mielestä viisi tärkeintä kysymystä ovat tässä: sosiaali- ja terveyspalveluiden turvaaminen, sosiaaliturvan väärinkäytösten estäminen, koulutuksen voimavarat, kuntien talouden ja palveluiden turvaaminen sekä valtion velkaantumisen estäminen.

Suomi Areenalla keskusteluun osallistunut nelikko listasi puolestaan kolme tärkeimpänä pitämäänsä asiaa hallitusohjelmassa.

Kokoomuksen Arto Satosen listalta löytyvät kilpailukyvyyn parantaminen, talouskasvu sekä koulutus ja tuotekehitys.

Sdp:n Jouni Backmanin listalta työllisyys, talouskasvu ja oikeudenmukaisuus.

- On tärkeää, että kaikki kansalaiset pidetään samassa veneessä, Backman korosti.

Perussuomalaisten Jari Lindström korosti työllisyyttä, rakenteellisia uudistuksia ja energiapolitiikan merkitystä.

Keskustan Kimmo Tiilikaisen kolmen kärkeen nousevat työttömyyden nujertaminen, yrittäjyyden edistäminen, kotimainen energia.

- Jos Suomella on varaa tällaisena aikana maksaa 8 miljardia euroa ulkomaille energiatuotteista – öljystä, hiilestä, kaasusta – ja samaan aikaan meidän uusiutuvat kotimaiset ympäristön kannalta kestävä luonnonvarat riutuu vajaakäytössä, ei tällä kansakunnalla ole silloin riittävästi älliä, Tiilikainen kiteytti.

Sote-ratkaisun merkittävydestä nelikko oli yhtä mieltä. Kimmo Tiilikainen arveli, että parhaiten palvelut turvataan toteuttamalla sote-uudistus linjaustensa mukaisesti mahdollisimman pian.

Jouni Backmanin mukaan seuraavassa hallitusohjelmassa pitää ratkaista sote-palveluiden rahoitusmalli.

- Se on iso kysymys. Sen jälkeen puit-

teet pitäisi olla vuonna 2017 voimaan astuvalle uudistukselle, Backman totesi.

Kokoomuksen Arto Satonen tähdensi, että myös yksityisten palveluntuottajien mahdollisuus pitää huomioida sote-ratkaisussa.

KAKS:n Ilmapuntari 2014 todistaa, että puolueilla on eroja. Paneelissa nelikko oli hyväntuulisesti kohtuullisen yhtä mieltä suurista kysymyksistä. Eniten nelikkoa yhdisti huoli työpaikoista. •

Lue lisää:

Ilmapuntari 2014 löytyy täältä.

UUSI MAANMITTAUSLAITOS ESITTÄYTY PAIKKATIETO- MARKKINOILLA

Geodeettinen laitos ja Tike yhdistyvät Maanmittauslaitokseen vuoden 2015 alusta. Tutustu nykyiseen ja kurkista uuteen organisaatioon Maanmittauslaitoksen osastolla A1.

Tervetuloa Paikkatietomarkkinoille
Messukeskuksen Kokoustamoon Helsinkiin 4. – 5.11.2014!

Näyttely | Mielenkiintoista ohjelmaa | Maksuton sisäänpääsy

Tutustu Paikkatietomarkkinoiden tarjontaan

www.paikkatietomarkkinat.fi

www.facebook.com/paikkatietomarkkinat

www.maanmittauslaitos.fi

TEEMA: SOTE

teksti | Pirjo Tuusa kuvat | Merja Ojala ja iStockphoto

Eroon makuuttamisen hoivakulttuurista:

SOTE TARVITSEE SISÄLTÖREMONTIN

Kolme Aalto-yliopiston tutkijaa on tiivistänyt kymmenen neuvoa sote-alan uudistamiseksi. Ikääntyvässä Suomessa hoitotehtäviin ei saada lisää käsipareja eikä euroja, mutta suuren sisältöremontin avulla haasteista selviydytään kunnialla.

Ähtökohtana tutkijaryhmällä on yhteiskunnan rahoituskyky. Erikoissairaanhoidon pitää hoitaa yhteiskunnan ikääntymisestä johtuva noin 30 prosenttia suurempi kuorma nykyresurssein. Hoiva-alan pitää hoitaa kaksi henkilöä samalla rahalla millä nykyisin hoidetaan yksi.

Palvelujärjestelmä on kehitettävä ikääntyvän yhteiskunnan tarpeita vastaavaksi. Tavoitteena on ihmisten omatoimisuuden säilyttäminen mahdollisimman pitkälle. Se on paitsi inhimillistä myös edullista ja mahdollista.

Tavoitteen saavuttamiseksi professori **Erkki Vauramo** toteuttaisi nopeasti ikäihmisten laatusuosituksen. Sen mukaan vanhuksista 91–92 prosentin tulisi asua tuettuna itsenäisesti joko kotonaan tai taajaman keskustan palvelukortteilla vuokra-asunnoissa. Tavoitteen saavuttaminen merkitsee noin 20 000 eriasteinen vanhuslaitospaikan sulkeamista tarpeettomina.

- Vanhusten pitkäaikaishoito vuodeosastolla on muualla Euroopassa jo lopetettu. Pohjoismaissa pitkäaikaishoito lopetettiin 1970-luvulla, Vauramo toteaa.

Suomessa 14 500 terveyskeskusten vuodeosastopaikasta vain 6 000 käytetään nykyisin alle kuukauden kestäväseen hoitoon.

- Loput 8 500 pitäisi sulkea, koska pitkäaikaissairaanhoidon vuodeosastolla on vanhuksille kohtalokasta, Vauramo sanoo.

Ei pakoteta vanhuksia sänkyihin

Vuodeosasto on ”tehdas, joka tuottaa liikuntakyvyt-

tömiä potilaita”. Vanhuksen lihaskunto menee kymmenessä päivässä huonoksi sängyssä makaamisesta. Ikävintä on dementiaa sairastavan pakottaminen vuodeasukkaaksi.

- Ainoastaan suomalaiset lääkärit uskovat, että dementia paranee vuodelevolla, Erkki Vauramo toteaa. Hän tosin epäilee, että hoitajat ovat lääkäreitä vahvemmin vanhuksia laitostavan kulttuurin puoltajia.

Meillä on Vauramon mukaan hyvin järjestetty kuntoutus aivohalvauksen ja leikkauksien jälkeen. Pitkäaikaisista potilaista vain 26 prosenttia on tullut terveyskeskussairaalaan näiden tai vastaavien sairauksien vuoksi. Pääosa vanhuksista, 58 prosenttia, on sairaalassa muistisairauden vuoksi - keskimäärin kaksi vuotta.

Osa näistä vanhuksista on fyysisesti terveitä. Pakkomakuu huonontaa heidän kuntonsa parissa viikossa. Siksi useissa maissa vuodeosastolla oloaika on rajoitettu 30 vuorokauteen.

Vanhus on itse oman hoitonsa keskeinen voimavara. Parikymppiseksi ei voi palata, mutta omatoimisuutta voidaan lähes aina tukea. Usein niin, että kuntoutettuna ja tuettuna kodissa – ehkä uudessa kodissa – asuminen onnistuu.

- Ruotsissa panostetaan kuntoutukseen kriisin jälkeen. Kuntoutus on sekä fyysistä, psyykkistä että sosiaalista. Palveluasuntoja on väestöön suhteutettuna ehkä puolet Suomen tasosta ja niitä vähenne-

” Ainoastaan suomalaiset lääkärit uskovat, että dementia paranee vuodelevolla.

jatkuu >

jatkuu >

Joukko hollantilaisia senioreita kokoontuu ekskursiolle katedraaliin.

tään edelleen, Erkki Vauramo kertoo.

Suomessa tilanne on toinen. Kuntaliitosten pelossa rakennetaan uusia lukioita ja vuodeosastoja, mutta laitostavan hoidon remontointiin ei panosteta.

Onko kuntoutus kunnan johdon kannalta EVVK-asia (ei vähempää voisi kiinnostaa) ?

- Suurimmassa osassa kuntia ei ymmärretä, mitä kuntoutus on, mutta eivät kaikki kuntoutussairaalaakaan sitä käsitä, tutkija sanoo.

Kuntoutussaliin yhdessä rehkimään

Suomessa paljon käytetty ”kuntouttava työote” on epämääräinen käsite. Varsinainen kuntoutus ymmärretään yksilökuntoutukseksi, jota annetaan määräpäivin puoli tuntia ja iltapäivisin kuntoutujat sitten ”leikkaavat paperinukkeja”.

Vaikuttava kuntoutus olisi voimallista ryhmäkuntoutusta: toistuvaa rehkimistä heti kriisin jälkeen, selkein, yksilöidyin tavoittein.

- Jos katsoo ruotsalaista, hollantilaista tai espanjalaista kuntoutussairaala, siellä mennään yh-

deksältä kuntoutussaliin, jossa sitten treenataan ja jumpataan lounaseen asti. Iltapäivällä treenataan vielä pari tuntia, Vauramo kuvailee.

Suomalaisjärjestelmän rahoitus ja organisatorakenne eroaa keskieurooppalaisesta. Se ei estä etsimästä, lainaamasta ja soveltamasta hyviä käytäntöjä. Sisältöratkaisut ovat vapaata ja mielenkiintoista riistaa.

Yhteinen yksikkö naapurin kanssa

Terveyskeskusten vuodeosastohoidon vähentäminen noin 10 000 sairaansijalla tulee olemaan vaikeaa, mutta välttämätöntä. Pieneksi jäävä sairaalayksikkö on kallis.

Ainoa ratkaisu on professori Erkki Vauramon mukaan se, että naapurikunnat pystyvät maaseudulla yhteistyöhön. Pidetään yllä yksi yhteinen kuntouttava lähisairaala, jossa pyritään korkeaan tasoon ja vanhustenkin kuntouttamiseen.

Kriiseistä kuntouttavan sairaalan lisäksi tarvitaan akuuttisairaaloiden verkko. Niidenkin määrän väheneminen on edessä. Naapurikeskussairaaloiden toimiminen verkostomaisesti olisi hyvä

MUUTOSTARPEITA SOTESSA:

		Suosittel muutos
Sairaalapaikkoja	20 600	- 1 350
Laitos- ja palveluasuntoaikoja	61 200	-18 200
Avohoidon lääkäri- ja hoivakäyntejä	21 840 000	+ 500 000

ratkaisu. Erikoisaloja ja osaamista jaettaisiin.

Joku voi pelätä, että sairaalapaikkojen vähentäminen merkitsee vanhusten lisääntyvää heitteillejättöä. Erkki Vauramo olettaa, ettei näin anneta tapahtua. Ratkaisuna ei kuitenkaan ole päättäjien hellimä ilmainen omaishoito ja epämääräinen yhteisöllisyyden lisääminen.

- Avuksi tarvitaan kuntoutusta kriisin jälkeen ja taajaman keskustassa olevia asuntoja, jotka sijaitsevat palvelujen lähellä ehkä omassa korttelissa. Meidän 1970-luvun rakennuskantamme on sellaista, että kotona olo kriisin jälkeen on osalle vanhuksista mahdotonta.

Rollaattorilla kahvilaan ja kirjastoon

Vanhuksen yksinön pitäisi olla vähintään 35 – 42 nelioita. Useinkaan siinä ei tarvita nykyisten palvelutalojen suosimia ”isoja tupavessoja”. Huoneessa pitäisi olla tilaa huonosti liikkuvan asukkaan apuvälineiden käyttöön. Dementiaa sairastava taas ei tarvitse tukikahvoja, mutta vapaan pääsyn ulos, sisäpihalle, tulisi olla minimivaatimus.

ESITYS SOTEN SELVIYTYMISPOLUKSI:

- Palvelut mitoitetaan kaikilla tasoilla kansalaisten kannalta tasa-arvoisesti. Tunnusluvut käyttöön.
- Akuuttihoito keskitetään.
- Muodostetaan kuntouttava lähisairaala terveyskeskusten akuuttihoitosta, pienistä aluesairaaloista ja sotainvalidien kuntoutusyksiköistä.
- Parannetaan kuntoutuksen asemaa lisäämällä se hoitoketjuun.
- Kehitetään tuettua itsenäistä keskusasumista palvelukortteliin taajaman keskustaan. Pääosa vanhuksista pystyy asumaan kotiseudullaan.

PETRA KINNULA, TEEMU MALMI & ERKKI VAURAMO: SISÄLTÖÄ SOTE-UUDISTUKSEEN. JULKAISIJA KUNNALLISALAN KEHITTÄMISSÄÄTIÖ.

”Leikkausjonot kannattaa yhdistää sotealueella”

Soteuudistus antaa mahdollisuuden leikkauksien ja toimenpiteiden tarjonnan tasa-arvoistamiseen sotealueen sisällä.

Suuret sairaanhoitopiirikohtaiset erot toimenpiteiden ja leikkauksien väestöön suhteutetuissa määrissä, hoidon kestoissa ja kustannuksissa vaativat huomiota.

- Sote- tai erva-alueella kannattaa yhdistää leikkausjonot ja luopua sairaalakohtaisista jonoista. Näin voidaan nopeasti saada jonoton ja nykyistä tasalaatuisempi leikkausjärjestelmä, professori Erkki Vauramo arvioi.

Kirurgisten toimenpiteiden tarve kasvaa väestön ikääntymisen myötä. Sisätautiosaamisen, kirurgian ja neurologian kysyntä kasvaa. Verotulojen kasvu heikkenee. Se merkitsee, että lisääntyvistä tehtävistä on suoriuduttava lähes samalla rahoituksella kuin nykyisin. Ylikapasiteettia on pakko purkaa alueilla, joilla väestö on vähentynyt ja vähenee edelleen.

Suunnittelun pohjaksi tarvitaan kunnallinen rekisteri sairaaloista ja muista palveluntuottajista.

- Meillä oli erinomainen KETI-rekisteri ja Sairaalaliiton vuosittaiset tilastot, jotka lopetettiin tarpeettomina 1990-luvulla. Samalla katosi keskinäisen vertailun tuoma kustannuskontrolli sekä suunnittelun pohjana oleva tietopankki, Erkki Vauramo toteaa.

Sairaalapaikkojen tarve on WHO:n ja EU:n mukaan noin 3-3,5 sairaansijaa/1 000 asukasta eli meillä yhteensä noin 16 500 paikkaa, kun sairaansijojen määrä on nykyisin 28 000. Suomessa tarvitaan kahdentyyppisiä sairaaloita. Akuutteisairaaloissa tarve olisi 11 000 hoitopaikkaa ja vanhusten kriisikuntoutuksessa 5 500 paikkaa.

- Sotealueen järjestelmä on suunniteltava siten, että sen kaikki toiminnot ja resurssit eivät ylitä sitä kustannusten tasoa, joka on yhteiskunnalle mahdollista maksaa, Vauramo määrittelee.

jatkuu >

Tehyn näkemyksiä seuraavaan hallitusohjelmaan

LUOTTAMUS, OSAAMINEN, TASA-ARVO

Hyvinvointi ja tasa-arvo

- Määriteltävä hyvinvointiyhteiskunnan palvelulupaus
- Samapalkkaisuusohjelmalle jatko
- Perhevapaat uudistettava

Koulutus ja osaaminen

- Sosiaali- ja terveysalan koulutuksen ohjaus ja rahoitus yhteen ministeriöön
- Koulutuksen ennakointi valtakunnalliseksi
- Kelpoisuusehtoja alentamalla ei saavuteta riittävää osaamista terveydenhuollon tehtäviin
- Terveystieteiden yliopistokoulutus myös Helsinkiin

Johtaminen ja tuloksellisuus

- Hyvällä johtamisella tuloksiin
- Johtamisosaaminen ratkaisee
- Päätöksenteon perustuttava näyttöön
- Tietojärjestelmien kansallinen ohjaus yhdelle ministerille

Sosiaali- ja terveysalan ammattijärjestö Tehyyn kuuluu 160 000 koulutettua alan ammattilaista. Tehy on Toimihenkilökeskusjärjestö STTK:n jäsen.

jatkuu >

- Vanhuksen asunnon vuokra olisi noin 500 euroa ja perusruokakustannukset 300 euroa. Sen päälle tulisi tarvittava hoiva ja kotipalvelut. Kun hoito ei ole vuodeosastohoitoa, se tulee vain silloin kun vanhus tarvitsee sitä, professori Vauramo pohtii.

- Tarvittava hoito annetaan kävelymatkan päässä olevasta palvelukeskuksesta. Esimerkiksi Göteborgissa tuen tarve on keskimäärin viisi tuntia viikossa.

Asunnon pitäisi olla taajaman keskustassa, jossa rollaattorietäisyydellä olisi yleisiä palveluita. Syömissä ei käytäisi ruokasalissa, vaan ravintolassa ja kahvilassa. Kuntosalissa olisi nuoria ja vanhoja.

- Belfastissa on valmistunut kortteli, jossa samassa rakennuksessa ovat terveyskeskus, kirjasto, uimahalli ja vanhainkoti. Saksassa vanhusten rakennuksen alakerrassa on taidehalli ja näyttelytilaa. Utrechtissa palvelutalon yhteistilat toimivat myös taajaman harrastetiloina. Vanhukset osallistuvat harrastuksiin voimiensa mukaan. Jospa meillekin saataisiin tällaista, Vauramo toivoo.

Megatrendinä hoidon mystiikan purku

Belfastin hanke heijastaa Erkki Vauramon mukaan Euroopan laajuista megatrendiä, joka pyrkii riisumaan ja arkipäiväistämään hoidon mystiikkaa.

Esimerkiksi hoitajien ajankäyttö on yksi mielenkiinnon kohde. Vaasassa sitä seurattiin ja huomattiin, että vaikka vanhusta kohti oli käytössä viisi tuntia työaikaa per hoitaja, käytännössä vain yksi tunti kului potilashuoneessa ja siitä 15 minuuttia hoitotoimenpiteen parissa.

- Me olemme Suomessa pitkän aikaa konsulttien johdolla kehittäneet prosesseja ja piirtäneet organisaatiokaavioita, mutta mikään ei muutu. Kannattaisiko nyt kutsua tänne ylihoitajia ja sosiaalihoitajia Keski-Euroopasta ja Pohjoismaista katselemaan ja järjestelemään uusiksi näitä vanhustyön kummallisia käytäntöjä, Vauramo konkretisoi.

Hoitoalaa elävöittäisi sekin, että osan opetuksesta antaisivat matkailualan opettajat. He osaisivat palvelukulttuurin ja palvelujen organisoimisen ehkä taloudellisemmin ja paremmin kuin hoitoalan perinteeseen vihkiytyneet ammattilaiset.

Miten ”paremman vanhuselämän” visiot käyvät yksin todellisuuden kanssa?

Kunnallista vanhustenhuoltoa on paljon ulkoistettu Attendon ja Esperin kaltaisille yrityksille, jotka harjoittavat normaalia bisnestä. Vanhus-tenhuolto on vakaa ala, jolta voi saada yllättävän hyviäkin tuottoja.

Ulkoistaminen ja kilpailutus edellyttäisivät laadun hallintaa. Halpuus ei saisi ratkaista.

- Hoidon laatua ei tunnisteta. Kunnallisessa kilpailutuksessa katsotaan vanhusten laitoksia suurin piirtein kuin valittaisiin auto sillä perusteella, että siinä on ovet ja neljä pyörää ja se käynnistyy. Sitten ostettaisiin halvin ehdokas, Erkki Vauramo toteaa.

Kestävyysvaje pakottaa uudistamaan

Mihin sote-uudistuksessa tulisi kiinnittää huomiota? **Petra Kinnula**, **Teemu Malmi** ja Erkki Vauramo ovat kartoittaneet kenttää Kunnallisanalain kehittämissäätiön rahoittamassa tutkimuksessa.

”Sisältöä sote-uudistukseen” ja uudempi ”Saadaanko sote-uudistuksella tasalaatua” ovat täsmäteoksia, joissa tehdään havaintoja niin vuodeosastoista, avosairaanhoitosta, leikkauksista ja toimenpiteistä kuin lähipalveluista. Taulukoissa on vertailuja sairaanhoitopiiriin sekä OECD-maiden kesken.

Kolmen sivun mittainen ”Johtopäätökset” -lu-

” Kunnallisessa kilpailutuksessa katsotaan vanhusten laitoksia suurin piirtein kuin valittaisiin auto sillä perusteella, että siinä on ovet ja neljä pyörää ja se käynnistyy. Sitten ostettaisiin halvin ehdokas.

ku sisältää kymmenen neuvoa sote-uudistajille. Lukijoita ei pelotella vanhusväestön aiheuttamalla kauhealla taakalla.

Tutkijat lupailevat 2 miljardin säästöä 17–18 miljardin euron sote-kustannuksiin, jos viisautta, ripeyttä ja mielenkiintoa alaan riittää.

- Kestävyysvaje on voima, joka uudistaa vanhus-tenhuollon. On mitä suurimmassa määrin vanhus-ten etu, että valtiolle tulee rahapula. Uusi järjestelmä on halvempi ja siirtää ihmisiä takaisin itsenäiseen elämään, professori Erkki Vauramo ennustaa. •

*Lue aiheesta lisää
kaks.fi*

Neste Oil Yrityskortti

Ota käyttöösi Neste Oil Yrityskortti sekä Suomen kattavin asemaverkosto.

teksti | Marjatta Pöllänen kuvat | Merja Ojala

Sosiaaliasiakkaista kehittäjiä järjestöjen kautta

*Turussa tutkitaan, miten kehittää
päihde- ja mielenterveyspalveluja
myös asiakasvoimin.*

Varsinais-Suomen sosiaalialan osaamiskeskusta Vassoa vuoden johtanut toimitusjohtaja **Tapio Häyhtiö** sanoo päässeensä seuraamaan sosiaalialan kehittämistä hankkeissa, ohjausryhmissä ja asiantuntijafoorummeilla.

– Ala on tällä hetkellä monessa suhteessa murroksessa ja on erittäin mielenkiintoista tulla sen ulkopuolelta mukaan.

Häyhtiö on aiemmin perehtynyt kansalaislähtöiseen politiikkaan ja hyvinvointitutkimukseen. Nyt hän tutkii marraskuuhun 2016 mennessä mm. asiakkaiden osallistumista, roolia ja vaikutusmahdollisuuksia päihde- ja mielenterveyspalvelujen rakenteiden kehittämisessä.

Rahoituksen saaminen sosiaalialan tutkimiselle ja kehittämiselle on Häyhtiön mukaan poikkeuksetta haastavaa.

– Kunnallisalun kehittämissäätö

näki hankkeessamme uutuusarvoa erityisesti palvelumuotoilun vuoksi. Osallisuushankkeita on tutkittu jo noin 20 vuotta.

Ankeat raha-ajat supistavat tieteen- tekoakin, toisaalta kehittämistä arvostetaan. Kumpi rahoituksessa nyt pätee?

Tutkimus- ja kehitysrahat ovat entistä rajallisemmat ja niitä leikataan. Esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisen kehittämisohjelman Kasten rahoituksia leikataan ja maakuntaliittojen kehittämisrahoja ollaan poistamassa.

– Sosiaalialan osaamiskeskusten valtionavustuksia leikattiin viime vuodenvaihteessa tuntuvasti. Nyt pitäisi olla kaukokatseisuutta nimenomaan panostaa tutkimukseen ja kehitykseen. Sosiaali- ja terveysala on kuitenkin se, jossa käytetään suuri osa julkisia verovaroja, joten olisi järkevää tutkia ja kehittää sitä, Häyhtiö painottaa.

Tämä näkökulma on Häyhtiön mukaan käytännössä loistanut poissaollessaan sote-uudistuksessa tai sitä ei ole haluttu ottaa huomioon.

– Kustannustehokkuus ja säästöt eivät synny rakenteita uudistamalla, vaan toimintaa kehittämällä tutkimustietoa hyödyntäen. Saattaa olla, että rakenneuudistukset mahdollistavat toiminnan kehittämisen, mutta itsestään tämä ei tapahdu.

jatkuu >

Kustannustehokkuus ja säästöt eivät synny rakenteita uudistamalla, vaan toimintaa kehittämällä tutkimustietoa hyödyntäen.

Oletko käynyt osaamiskeskuksessa?

Varsinais-Suomeen 2003 perustettu Vasso kuuluu maan 11 lakisääteisestä osaamiskeskuksesta pienimpiin. Sillä on palveluksessaan viisi koko-aikaista henkilöä. Esimerkiksi Tampereen, Hämeenlinnan ja Porin omistama Pikassos on tuplakokoinen. Päättäjätäkään eivät välttämättä kovin hyvin tunne näitä keskuksia.

– Palvelujamme ja osaamistamme käyttävät erityisesti pienet kunnat. Paljon potentiaalia toiminnan kehittämiseksi on jätetty käyttämättä. Nähdäkseni se johtuu osaamiskeskustoimintaan suunnatun valtionavustuksen pienuudesta. Sillä ei esimerkiksi meidänkään organisaat-

tiossamme pystytäkään kattamaan kuin noin puolet kuluista. Kuntien lisäksi yhteistyötä tehdään alueen korkeakoulujen ja järjestöjen kanssa, jotka ovat myös omistajiamme, Vasson toimitusjohtaja Tapio Häyhtiö kertoo.

Vasso on mukana muun muassa Palvelumuotoilulla parempia palveluja riskiryhmille -hankkeessa ja Lastenasiantalon hankkeessa pilotoimassa toimintamallia väkivaltaa kokeneiden lasten suojeluun.

Vasso tukee kuntia hyvinvointitiedon kokoamisessa ja -kertomusten laatimisessa. Lastensuojelun juridinen asiantuntija kehittää ja tukee kuntien lastensuojelua. Vasson so-

siaali- ja potilasasiamiehen tehtävät perustuvat lakiin, mutta sopimuskuntiin päin asiamiehellä on myös palvelujen kehittäjän ja kouluttajan rooli.

– Kehittämistehtävä on haastava näillä voimavaroilla. Lisävarojen löytäminen on mahdollista lähinnä senkaltaisiin asiantuntijapalveluihin, joita kunnat haluavat ja tarvitsevat tai hankerahoituksella. Tällä hetkellä näyttää siltä, että sote-uudistuksen myötä kehittämisorganisaatiot uudistetaan.

Osaamiskeskukset valmistelevat myös yhteisiä hankkeita ja tapahtumia.

jatkuu >

Asiakasraati ja muotoilu kehittäjiksi

Sote-palveluissa osallisuutta kehitetään useimmiten asiakasraateja hyödyntämällä. Hankkeessa tutkitaan erityisesti pitemmälle vietyä, palvelumuotoilun keinoin tehtävää kehittämistyötä. Siinä hyödynnetään muun muassa kokemusasiantuntijoita ja palveluiden käyttäjiä.

– Yhteissuunnittelu perustuu uuden palvelukonseptin kehittämiseen tiedonkeruun, palveluideoinnin ja jatkuvan arvioinnin avulla, Tapio Häyhtiö kertoo.

Käytännössä päihde- ja mielen-terveyspalveluiden asiakkaita havainnoidaan ja haastatellaan sekä otetaan mukaan moniammatillisiin kehittämissiimeihin.

– Asiakkaiden tarpeita selvittämällä pystytään pilotoimaan uusia toimintamalleja. Osallisuuden kehittämisessä ovat mukana alueen järjestöt, joiden välityksellä useimmiten asiakkaat ja kokemusasiantuntijat kanavoituvat mukaan kehittämistyöhön - ei suoraan luukulta, Häyhtiö kertoo.

Nyt kerätään aineistoa. Litteroimaan päästään syyskuussa. Toinen haastattelukierros tehdään vuodenvaihteen jälkeen.

– Paras tulos olisi, että saisimme aineistoa useasta onnistuneesta palvelu-

Asiakkaat ja kokemusasiantuntijat kyllä lähtevät mukaan, jos mahdollisuus annetaan. Ongelma on osallistumis- ja vaikuttamislupauksen lunastaminen viranhaltijoiden ja päättäjien taholta.

muotoilun ja asiakaslähtöisen yhteissuunnittelun prosessista.

Häyhtiö ei ole huolissaan asiakkaiden halusta tai kyvystä osallistua kehittämiseen.

– Asiakkaat ja kokemusasiantuntijat kyllä lähtevät mukaan, jos mahdollisuus annetaan. Ongelma on pikemminkin osallistumis- ja vaikuttamislupauksen lunastaminen viranhaltijoiden ja päättäjien taholta.

Häyhtiön mukaan itse asiassa kaikki sosiaalasioijat voivat olla kehittäjiä. NykYTEknologia mahdollistaisi entistä laajemman asiakaskehittämisen.

– Sote-palveluista käydään erityisesti verkossa aktiivista kansalaiskeskustelua. Tätä aktiivisuutta pitäisi pystyä paremmin hyödyntämään. •

➔ *KAKS tukee tutkimushanketta.*

HYVÄÄ YRITTÄJYYDESTÄ JA YHTEISTYÖSTÄ

- asiakaslähtöisiä palveluja
- osaavaa työvoimaa
- yritysten kasvua ja kansainvälistymistä

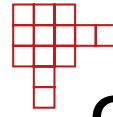
Hyvinvointialan työ- ja elinkeinopoliittinen strateginen ohjelma HYVÄ, työ- ja elinkeinoministeriö

TAPAAMISIIN KUNTAMARKKINOILLA

www.tem.fi/hyva

Kuntasi katuverkosta hyötyjä ja säästöjä!

digiroad®

Liikennevirasto

Digiroad on Liikenneviraston tarjoama aineistopalvelu. Se on tällä hetkellä kattavin Suomen tiestöä kuvaava aineisto, joka sisältää mm. tien nimen ja numeron, nopeusrajoituksen sekä esimerkiksi joukkoliikenteen pysäkkitiedot ja siltatiedot. Aineisto on käytössä laajalti: pelastuslaitoksessa, monissa navigaatioyrityksissä, useissa kunnissa, joukkoliikenteen palveluita tuottavissa organisaatioissa jne. Jyväskylän yliopistossa tehdyn tutkimuksen (Bräysy, O., *Optimoinnin hyödyt kunnallisissa kuljetuksissa ja palveluissa*, JYO) mukaan reitinoptimointimenetelmien käyttö kuntapalveluihin osoittaa 50–70 % säästöpotentiaalia kustannuksissa.

Ilmainen ja kattava aineisto

Maksuton, koko Suomen kattava ja avoin Digiroad-aineisto on käytössä jo useissa Suomen kunnissa, esimerkiksi sivistys- ja sosiaalitoimissa (mm. kuljetuspalveluiden suunnittelu) tai katujen ylläpidon hallinnoimisessa. Digiroad-aineiston saa Digiroad-operaattorilta pyytämällä.

Kunnat avainasemassa

Kunnilla on erittäin keskeinen rooli ajantasaisen Digiroadin koostamisessa ja hyödyntämisessä. Tärkeimmät kunnan ylläpitovastuulla olevat tiedot ovat väylätyyppi, toiminnallinen luokka, nopeusrajoitus, kääntymismääräys, silta- ja painorajoitustieto sekä linja-autopysäkit. Kolmas osa kunnista on päivittänyt katutietoja viime vuosien aikana – onko sinun kuntasi mukana?

Säästöjä Digiroadin avulla

Tietokoneavusteinen kuljetusten optimointi on erittäin hyödyllistä – ellei välttämätöntä. Erityisesti kuntaliitosten seurauksena palveluiden ja kuljetusten suunnittelutarve korostuu. Reitinoptimointi Digiroadia hyödyntämällä helpottaa suunnittelutyötä, lyhentää matka-aikoja, säästää kuljetuskalustoa, vähentää polttoainekustannuksia ja nopeuttaa asiakkaille tarjottavaa palvelua. Jyväskylän kaupungille kotisairaanhoidon reitin suunnittelu toi säästöjä ajamiskustannuksissa sekä mahdollisti varsinaisen sairaanhoitoajan lisäämisen. Kirkkonummen kunta puolestaan käytti Digiroad-aineistoa koulureitin vaarallisuuden arvioimisessa sekä koulukyydityksen reittien suunnittelussa. Lisäksi useat kunnat ovat käyttäneet Digiroadin katuverkostoa katurekisterin sekä opaskartan pohja-aineistona.

Liikenteenohjaus pääväylille

Viime vuosina navigaattorilaitteiden lisääntynyt käyttö on muuttanut liikenteen painopistettä: pienillä ja yksityisteillä ajomäärät ovat muuttuneet. Kunta voi ohjata liikennettä tärkeimmille väylille luokittelemalla tiet ja kadut liikenteellisen tärkeyden mukaan. Luokittelua käytetään myöhemmin navigaatio- ja reitityspalveluiden suunnittelussa. Digiroadin kautta mm. siltojen painorajoitukset, puomit ja liikennemerkit ovat mahdollisimman kattavasti mukana aineistoa hyödyntävissä navigointilaitteissa.

Tehokkuutta suunnitteluun, avoimuutta päätöksentekoon

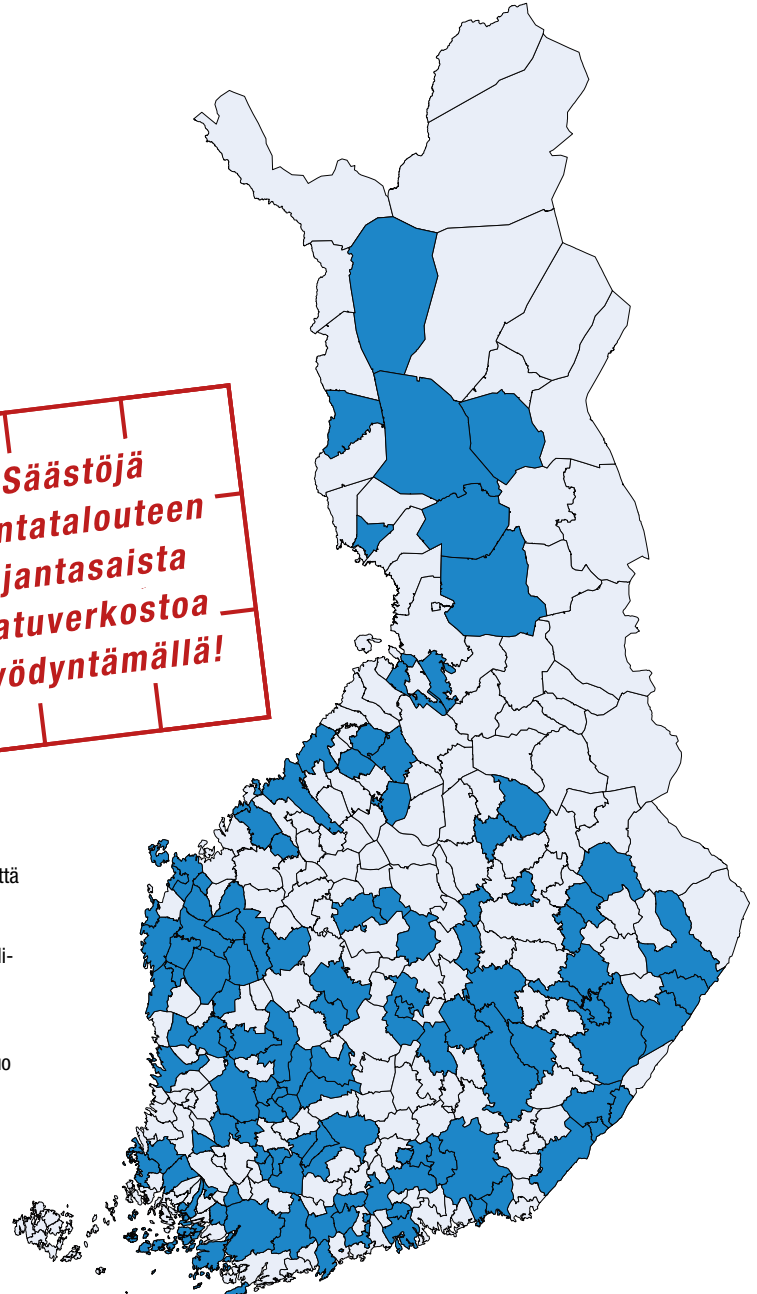
Päivitetyn Digiroad-aineiston käyttäminen kunnan omien palveluiden suunnitteluun tuo säästöjä ja lisää tehokkuutta. Saman aineiston käyttö myös kertoo avoimesta päätöksenteosta. Käyttökohteita:

- koululaiskyydityksen tarve sekä -kuljetukset
- kirjastoautoreititys
- kotisairaanhoidon reititys
- jätehuollon suunnittelu
- katujen kunnossa pidon suunnittelu
- vammaiskuljetukset

Digiroad-operaattori tukee

Lisätietoja Digiroadista ja sen käyttömahdollisuuksista saat operaattorilta. Operaattori järjestää kunnille tietojen päivityskoulutusta sekä viestii ajankohtaisista asioista uutiskirjeiden ja Digiroad.fi-sivujen kautta. Operaattori on paikalla myös syksyn Kuntamarkkinoilla 10.–11.9. sekä Paikkatietomarkkinoilla 4.–5.11.

**Säästöjä
kuntatalouteen
ajantasaista
katuverkosta
hyödyntämällä!**

Kartta: Vuonna 2013/2014 ylläpitotietoa toimittaneet kunnat (119 kuntaa)

Kolmasosa kunnista on päivittänyt katutietoja vuosien 2013 ja 2014 aikana. Onko sinun kuntasi mukana?

Perinnän toimiessa...

...sinä voit rentoutua

Eikä asiakkaitasikaan pahemmin ahdistaa. Olemme nimittäin huomanneet, että ystävällisin tapa on usein myös tehokkain tapa periä saatavia – ja siksi me tarjoamme **Suomen ystävällisintä perintäpalvelua**. Tavoitteenamme on, että asiakkaasi haluavat jatkaa asiakkainasi perinnän jälkeenkin.

 09 4242 3080, myynti@svea.fi, svea.fi

SVEA
PERINTÄ

Tutkimuksella haetaan eväitä sote-uudistukselle TOTEUTUVATKO PERUS- OIKEUDET SYRJÄKUNNISSA?

Perustuslain mukaan julkisen vallan on turvattava perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Kolmen yliopiston yhteishankkeessa selvitetään, toteutuvat perusoikeudet erityisesti syrjäisissä kunnissa.

Kyse on Helsingin, Tampereen ja Turun yliopistojen yhteisestä julkisoikeudellisesta tutkimuksesta, joka alkaa ensi vuoden alussa. Projektin vastaavana toimii professori **Tuomas Ojanen** Helsingistä, minä vastaan työstä Tampereella, julkisoikeuden apulaisprofessori OTT **Juha Lavapuro** kertoo.

Tampereella työryhmään kuuluvat yliopiston lehtori **Pauli Rautiainen** ja Turussa tutkijatohtori **Mikael Koillinen**.

Tuleeko ambulanssi, kaukanako ovat koulut?

Tutkimus käsittelee sosiaalisia ja sivistyksellisiä perusoikeuksia harvaanastulla maaseudulla.

- Maaseutukunnissa etäisyydet ovat suuria, palveluja on harvassa ja ikärakenne on erilainen kuin keskuksissa. Lisäksi ihmisten vaikuttamismahdollisuudet ovat heikommät kuin kaupungeissa. Kysymys kuuluukin: ovatko nämä ihmiset myös oikeudellisesti syrjässä? Lavapuro kysyy.

Tutkijaryhmä aikoo selvittää muun muassa, saavatko iäkkäät ihmiset heille kuuluvat palvelut maaseudulla. Entä miten toimivat hätäpalvelut, onko lähin ambulanssi tai palokunta sadan tai kahdensadan kilometrin päässä?

Millaiset mahdollisuudet lapsilla ja nuorilla on laadukkaaseen perusopetukseen, lukio- ja ammatilliseen koulutukseen sekä itsensä kehittämiseen? Ovatko kirjastopalvelut kunnossa ja saavutettavissa? Entä millaisia erityis-

Suomen ensimmäinen sähköinen palveluseteli

Smartum Palveluseteli on sähköinen ratkaisu kuntien sosiaali- ja terveystalvveluiden palvelusetelitoiminnan järjestämiseen. Smartum Palveluseteli on käytössä valtakunnallisesti yli 40 kunnassa ja palveluntuottajia verkostossa on lähes 500.

Smartum Oy:n palvelusetelilyhteistyö kuntien ja palveluntuottajien kanssa ulottuu vuoteen 2008. Smartum halusi tarjota kustannustehokkaan ja kevyen kokonaisratkaisun kuntien palvelusetelitoimintaan. Vuonna 2009 Smartum toi kumppanikuntiansa käyttöön palveluseteli.fi-portaalin joka tarjoaa lakisäänteisen internet-pohjaisen luettelon palvelusetelipalveluntuottajista. Vuoden 2010 alussa kokonaan sähköinen Smartum Palveluseteli otettiin käyttöön Jyväskylässä.

Nyt Smartum Palveluseteliä sosiaali- ja terveystalvveluissa käyttäviä kuntia ovat muun muassa Tampere, Vaasa, Jyväskylä ja Lahti. Myös kuntayhtymät, kuten Ylä-Savon SOTE, ovat valinneet helppokäyttöisen ja kevyen palveluseteliratkaisun.

ILMOITUS

Smartum Palveluseteli:

- Käytössä valtakunnallisesti yli 40 kunnassa joiden alueella asuu yli miljoona ihmistä
- Verkostossa lähes 500 palveluntuottajaa, joukossa niin paikallisia pienyrityksiä kuin valtakunnallisia ketjujakin
- Seteleitä jaettu jo yli 50 000 kappaletta
- Sopii kaikkiin sosiaali- ja terveystalvveluihin suun terveydenhuollosta kotihoitoon
- Hoitaa maksuliikenteen kunnan, palveluseteliasiakkaan ja palveluntuottajien välillä
- Kustannustehokas eikä vaadi raskaita kilpailutuksia kunnalta: Vuosikustannukset kunnalle jäävät alle kilpailutusrajan. Sama vuosimaksu kattaa kaikki kunnan sote-tulosalueet.
- Kevyt ja järjestelmäriippumaton ratkaisu: Ei suuria investointeja järjestelmiin. Smartum Palveluseteli on internet-pohjainen palvelu.
- Nopea käyttöönotto: Ei vaadi pitkää hanketta vaan voidaan ottaa käyttöön kuukaudessa riippuen kunnan palvelusetelituotteistuksesta.

smartum
www.palveluseteli.fi

toimia kunnassa on tehty syrjäytymisvaarassa olevien sosiaalisen aseman parantamiseksi?

- Entä onko väestön ikärakenne otettu huomioon osallistumisessa ja palveluja koskevassa päätöksenteossa? Missä määrin palvelujen yksityistäminen tai siirtäminen kuntayhtymille on vaikeuttanut niiden saatavuutta, Lavapuro valaisee kysymyksenasettelua.

- Haemme kohdekunnista tietoa, miten asiat on todella järjestetty – emme ainoastaan kuinka ne on juridisesti hoidettu, Lavapuro tähdentää.

Haussa kourallinen kuntia

Alustavan suunnitelman mukaan tutkittavia kuntia olisi maksimissaan kymmenkunta.

Entä onko väestön ikärakenne otettu huomioon osallistumisessa ja palveluja koskevassa päätöksenteossa?

- Muutamia syrjäseutujen kuntia valitsimme ensiksi ja lisäksi kriisikuntatatuksen saaneita. Yksi tai kaksi metropolialueen kuntaa valitsimme vertailua varten. Lisäksi kuntaliitosnäkökulma on keskeinen, Lavapuro kertoo.

Vinkkinä kunnille: tutkijat toivovat yhteydenottoja niistä kunnista, joissa tutkittava asia koetaan tärkeäksi.

- Esimerkiksi kunnanjohtaja voisi ensin ottaa meihin yhteyttä ja kertoa

ongelmista, me jatkamme siitä eteenpäin.

Kunnista kerättävän tietouden lisäksi tutkijaryhmä käyttää apunaan tilastotietoja, kuten Kelan ja THL:n sairastavuustilastoja. Myös budjettien avaaminen on tarpeen.

Lavapurolla on näkemys, että esimerkiksi kriisikunnissa on riski, etteivät perusoikeudet toteudu. Tästä on näyttöjä, mutta tutkimuksen kautta haetaan systemaattisempaa tietoa.

Oikeuksien mittaaminen kehitteillä

Perusoikeuksien toteutumisen mittaaminen on haasteellista, koska välineitä siihen ei vielä ole kehitetty.

- Keskeinen tehtävä alussa on määrittellä kunnat sekä nostaa esille kes-

jatkuu >

KOSKA MAAN ALLA ON HARVEMMIN UKKOSTA, MYRSKYÄ JA LUMIKUORMIA. ELENIA SÄÄVARMA.

Maakaapelioimme sähköverkkoa turvaan sään vaihteluilta ja sen myötä parannamme sähkönjakelun varmuutta yhdessä paikallisten urakoitsijakumppaneidemme kanssa.

Katso web-kartalta missä kaapelointi etenee:
www.elenia.fi/sahko/saavarma

ELENIAN
LIITTYMÄMYYNTEI
PUH. 020 690 024
www.elenia.fi/sahkoliittyma

OLE KAUKAA VIISAS. ELENIA MUKANA.

Elenia Mukana on ainutlaatuinen mobiilipalvelu, jonka avulla voit seurata sähkönkulutustasi tuntitasolla, tarkistaa ovatko sähköt päällä kotona tai mökilläsi sekä ilmoittaa sähkökatkosta tai sähköverkkoa uhkaavasta viasta.
www.elenia.fi

Lataa Elenia Mukana -sovellus ilmaiseksi puhelimesi sovelluskaupasta.

ELENIA

jatkuu > keisiä perusoikeuksia ja niitä koskevia muuttujia. Olemme kehittämässä indikaattoreita, joiden avulla muissakin kunnissa voitaisiin jatkossa selvittää, toteutuvatko perusoikeudet, Lavapuro sanoo.

Vuoden mittaiselle tutkimukselle tullaankin hakemaan jatkoa, koska seuranta on tärkeää. Tähän tutkimukseen valittavissa kohdekunnissa sama tarkastelu voisi olla edessä esimerkiksi viiden vuoden kuluttua.

Lavapuro uskoo, että tutkimuksesta on saatavissa hyvää pohjaa tulevalle sote-uudistukselle.

- Ennen uudistuksen toteutumista on hyvä tuottaa ainakin yksi riippumaton tutkimus perusoikeuksien toteutumisesta. On paikallaan pysähtyä katsomaan, miten asiat kunnissa on todella hoidettu. •

PERUS- JA IHMISOIKEUKSIEN ASiantuntija

Juha Lavapuro (46) työskentelee julkisoikeuden apulaisprofessorina Tampereen yliopiston johtamiskorkeakoulussa. Hän on lisäksi valtiosääntöoikeuden dosentti Turun ja Helsingin yliopistoissa.

Lavapuron aiempi tutkimustoiminta on kohdistunut erityisesti perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen Suomessa. Häntä kuullaan säännönmukaisesti asiantuntijana eduskunnan perustuslakivaliokunnassa erityisesti perusoikeuksiin ja kunnalliseen itsehallintoon liittyvissä kysymyksissä.

Ennen Tampereen yliopistolle tuloaan vuoden 2014 alussa, Lavapuro työskenteli Turun yliopistossa 1990-luvun puolivälistä lähtien. Tampereella hän seuraa tehtävässään pitkäaikaista kunnallisoikeuden professoria Aimo Rynnästä.

Onko sinulla tällainen niitty tyhjänpanttina?

SIINÄ TAPAUKSESSA OTA MEIHIN YHTEYTTÄ!

ETSIMME BOKLOK-KODEILLE TÄSMÄLLEEN TÄMÄN TYYPPIÄ TONTTEJA.

KATSO LISÄÄ: [BOKLOK.FI/MAANOMISTAJA](https://www.boklok.fi/maanomistaja)

Emme koskaan metsästä kalliissa osoiteissa sijaitsevia tontteja vaan yritämme olla kekseliäämpiä. Valitsemme yksittäisiä, kohtuuhintaisia tontteja, joille voidaan rakentaa ilman isoja maapohjatöitä. Lisäksi sijainnin tulee täyttää tarkat kriteerimme. Jos sinulla sattuu olemaan tällainen tontti,

ota meihin yhteyttä! Keskustelemme mielellämme tulevaisuuden rakentamismahdollisuuksista. Rakennamme fiksuja koteja ihmisille, jotka haluavat asua hyvin omissa kodissa niin, että rahaa jää vielä muuhunkin. Tutustu meihin [boklok.fi/maanomistaja](https://www.boklok.fi/maanomistaja) ja lue lisää.

Fiksuja koteja
Skanska ja IKEA

KUNTAKUVA

teksti | Eeva-Liisa Hynynen kuva | Merja Ojala

Se lapset vie, se lapset tuo...

Tärkeä hetki.

Päivä pulkassa ja kotiin. Onkemäen koulun oppilaista koulukuljetukseen osallistuvat lapset puikahtavat koulutaksiin omalle istumapaikalle. Kuljettajana toimii tuttu **Virpi**.

Tämä on omanlaistaan kuntatyötä – palvelua parhaimmillaan – mutta kovan kilpailutuksen kautta. Taksiryttäjät kisaavat koulukuljetuksista ja jokainen sentti kilometriä kohti on ratkaiseva sopimuskilpailussa. Kannattavuuden rajoja koetellaan lähes kaiken aikaa.

Timon taksin taksiryttäjä **Timo Lehtimäki** kertoo, että oppilaat tulevat tutuiksi. Kuljettaja ei ainoastaan aja. Usein hän myös ”oheiskasvattaa” – huolehtii monenlaisista asioista.

Timon taksin kuljettajia ovat Virpin lisäksi **Pirjo**, Timo itse ja **Markku**.

Kolmesta pikkubussista tällä hetkellä yksi ajaa vakituisesti koulukyytejä. Kilometrejä kertyy vuodessa kymmeniätuhansia.

Kun Onkemäen koulu sulkee keväällä ovensa, taksi suuntaa jonkun toisen koulun pihaan. Jos lapsilla on oikein hyvä onni, tuttu Virpi on vastassa aamuisin ja iltapäivisin. •

Eloisa ikä on Raha-automaattiyhdistyksen avustushjelma ikäihmisten hyvän arjen puolesta 2012–2017.

Vuonna 2014 Eloisa ikä -ohjelmassa on 25 järjestöjen kehityshanketta. Ohjelma tekee yhteistyötä ikäihmisten Kaste-hankkeiden kanssa ja edistää kansallisen muistiohjelman toimeenpanoa. Vanhustyön keskusliitto koordinoi ohjelmaa.

Eloisa ikä -ohjelman toimintaa eri puolilla Suomea

Lappi

SámiSoster

Saamelaiskulttuurista ryhmätoimintaa muistisairaille ja vuorovaikutusta tukevia työkaluja läheisille ja ammattilaisille

Pohjois-Suomi

Oulun Eläkkeensaajat

Kohtaamispaikka ikäihmisille

Oulun Seudun Muistiyhdistys

Vielä virtaa - Ryhmätoimintaa muistisairaille ja muistivapaaehtoistoiminnan kehittämistä

Länsi- ja Sisä-Suomi

Kauhavan Seudun

Vanhustenkotiyhdistys

Aijjoos II - yhdessä enemmän hyvinvointia

Etelä-Pohjanmaan Muistiyhdistys

Kulttuurista muistoja - Kulttuuri- ja taideryhmätoimintaa muistisairauksien ennaltaehkäisyyn

Omaisat mielenterveystyön tukena, Etelä-Pohjanmaa

VIOLA - Ikääntyvien omaisten hyvinvointi-kartoitusten tekeminen

Keski-Suomen Sosiaaliturvayhdistys

Kehitytään kimpassa - Vapaaehtois- ja vertaistoiminnan toimintamallien levittäminen ja juurruttaminen

Tampereen Kaupunkilähetys

Likioma - Yhteisöllisen toimintamallin kehittäminen Härmälän Kampuksen alueelle

Lounais-Suomi

Länsi-Suomen

Diakonialaitoksen säätiö

Diakoniapuisto - Hyvinvoinnin lisääminen kulttuurin ja liikunnan keinoin

Daisy Eläkeläiset

Muistojen koti - Kohtaamispaikka Suomeen muuttaneille ja kantaväestön ikääntyneille naisille

Markku Juhani Fingerroosin muistosäätiö

Järjestölähtöisen löytävän vanhustyön toimintamallin kehittäminen ja vakinaistaminen Turun seudulle

Turun Kaupunkilähetys

IKÄTUKI - Verkostoyhteistyöhön perustuvan tukihenkilötoiminnan mallin kehittämistä

Särkisalons Vanhustentaloyhdistys

Yhres etteskesi - Maaseudun ikääntyvien hyvinvoinnin ja osallisuuden tukeminen

Etelä-Suomi

Kanta-Hämeen Muistiyhdistys

LÄHDE - Läheisverkosto osana muistisairaana hyvää arkea

Helsingin Alzheimer-yhdistys

Liikunnan iloa - Muistisairaiden toimintakyvyn edistäminen liikunnan avulla

Helsingin Diakonissalaitoksen säätiö

Seniö-Vamos - Etsivää ja osallistavaa urbaania seniorityötä Helsingin Kalliossa

HelsinkiMissio

Keikkavapaaehtoistoimintaa seniöiden auttamiseksi

Itä-Helsingin lähimmäistyö Hely

Senioriverkko - Hyvinvointia mobiilisti - Itsenäisen selviytymisen edistäminen

Kantti

JADE - Ikääntyvien maahanmuuttajanaisten kotoutumista Helsingissä

VALTAKUNNALLISET HANKKEET

Eläkeliiitto

Elämää käsillä - Kädentaidoilla osallisuutta ja hyvinvointia ikäihmisille

Kuurojen Palvelusäätiö

MEMO-ohjelma - Viittomakielisten muistisairaiden ja heidän läheistensä tukemista

SETA

Yhdenvertainen vanhuus - Tiedon ja materiaalin tuotantoa sekä koulutusta vanhusalan ammattilaisille

Suomen Mielenterveysseura

Mirakle - mielen hyvinvoinnin rakennuspuut ikääntyville

Suomen Punainen Risti

Täyttä elämää eläkkeelle - Juuri eläkkeelle jäävien valmentaminen elämänmuutokseen vapaaehtoistoiminnalla

Suomen Setlementtiliitto

Yhdessä mukana - Ikääntyneiden yhteisöllisen ja turvallisen elinympäristön kehittäminen

Tehdään hyvää arkea yhdessä. Paikallinen yhteistyö hyödyttää kaikkia.

Lisätietoja: www.eloisaika.fi

Harry Salmenniemi
VTM ja kirjailija

Me tarvitsemme nuhjuisuutta

ERNEST HEMINGWAYN novellissa ”*Siisti, hyvin valaistu paikka*” vanhus etsii siistiä pöytää, jossa juoda drinkkinsä yksin kaikessa rauhassa ja odottaa kuolemaa. Ehdotan, että kulttuurielämämme tähtäisi juuri päinvastaiseen: nuhjuiseen, hieman hämärään soppeen, jossa energiset ja levottomat ihmiset elävät ja luovat yhdessä halunsa mukaan.

Olen käynyt kymmenissä taiteilijaresidensseissä ulkomailla ja Suomessa. Parhaiksi paikoiksi taidetyölle ovat osoittautuneet vaatimattomat vanhat rakennukset, joissa mikään ei kiillä ja joissa taiteilijat kulkevat villasukissa ja sinuttelevat toisinaan. Esimerkiksi Sysmässä vanhasta lastentarhasta on pienellä vaivalla kunnostettu nuorten kirjailijoiden residenssi, joka on taannut työrauhan kymmenille kirjailijoille ja valtavan pirstysruiskeen kunnalle.

Sysmälle taloudellinen panostus ei ole kohtuuton. Pääasia on kulttuuritahto ja kekseliäisyys, ei raha.

Päinvastaistakin on tullut vastaan.

Berliinissä käytössäni oli elämiseen tarkoitettu viiden tähden hotellihuoneen kaltainen kiiltävä tila – ja kirjoittamiseen oma torni. Residenssivieraat kokoontuivat yhteiselle aamiaiselle, joka katettiin kliniseen saliin. Haaskaus ja muodollisuus löivät kättä erilaisia pullovesiä notkuvissa pöydissä. Kirjailijat eivät voineet muuta kuin kulkea pikkutakeissa toisiaan teititellen.

Kulttuuripolitiikassa on pitkään toisteltu, ettei pidä investoida seiiniin vaan toimintoihin. Tämä viisas lähtökohta ei täysin pidä paikkaansa. Teatterien, museoiden ja kirjastojen lisäksi myös yhteisöt tarvitsevat tiloja. Kotikaupungissani Jyväskylässä olen seurannut läheltä, miten kaupungin kulttuurielämä hyötyy kirjailijatalosta, joka toimii eri ikäisten ja eri taiteenaloista kiinnostuneiden ihmisten avoimena kohtauspaikkana siitäkin huolimatta, ettei talo ole priimakunnossa.

En ole koskaan kuullut kollegasta, joka tarvitsisi työssään kiiltäviä lattiaita. Useimmat taiteilijat ottavat riemusta kirkuen vastaan vanhan rakennuksen, jolle ei enää löydy muuta käyttöä. Pikemminkin kuin uusia kulttuurimonumentteja tarvitsemme rohkeita päätöksiä, joilla vanhoille seinille annetaan uusi elämä.

Tiloja tarvitaan aina, mutta niiden ei tarvitse kiiltää.

Tutkija kuntajohtajien johtajasopimuksista:

SOPIMUS ON OHJENUORA, TURVA – JOPA HOUKUTIN?

Tutkija, HM Anu Kurkinen-Supperi selvittää väitöskirjaansa varten, mikä merkitys johtajasopimuksella on kunnan johtamisessa.

Parhaimmillaan kunnanjohtajan johtajasopimus ei ole vain nippu allekirjoitettuja ”aanelosia” työn painotuksista ja tavoitteista. Osa antia ovat kunnanjohtajan ja kunnan poliittisen johdon keskinäiset keskustelut kunnan johtamisen suunnasta ja pelisäännöistä sekä arviointi.

Voisiko johtajasopimus myös lisätä kunnanjohtajan viran houkuttelevuutta? Kunnanjohtajaksi hakijoiden määrä on vähentynyt. Vuosina 2001–2011 manner-Suomessa hakijoita oli keskimäärin 11 per virka, sitä edeltävällä kymmenvuotiskaudella 19.

- Hakuun vaikuttavat julkinen työ ja sen arvostus, työn vaativuus suhteessa palkkaan, työn ja perhe-elämän sovittaminen yhteen, kunnan koko, sijainti ja maine sekä yhteistyö poliittisen johdon kanssa, **Anu Kurkinen-Supperi** listaa.

Hakemiseen vaikuttavat tekijät tulevat sivujuonteena esille Kurkinen-Supperin väitöskirjatyössä, joka käsittelee kunnanjohtajien johtajasopimuksia. Kuntaliiton tilastojen mukaan 58 prosentilla kunnanjohtajista oli johtajasopimus vuonna 2012. Uudessa kuntalain luonnoksessa sopimusta esitetään pakolliseksi.

- Tekemissäni haastatteluissa ilmeni, että sekä kunnanjohtajat että kunnan ylin poliittinen johto kokevat sopimuksen myönteisenä ja edistysaskeleena kuntajohtamisen kehittämisessä, Anu Kurkinen-Supperi kertoo.

Tutkimuksen kohdekuunniksi vali-

koituivat Harjavalta, Hausjärvi, Hollola, Hämeenlinna, Jyväskylä, Järvenpää ja Kemijärvi. Näissä johtajasopimuksista oli tutkimuksen alkaessa noin kahden vuoden kokemus.

- Yleensä aloite johtajasopimuksen laatimisesta tuli kunnanjohtajalta. Kuntajohdon haastatteluiden perusteella hankalina koettiin palkkauksen tarkistamiseen ja ristiriitatilanteisiin liittyvät asiat.

Johtajasopimus olisikin mielekäästä tehdä kunnanjohtajan aloittaessa työnsä.

- Sopimuksen koettiin vaikuttaneen myönteisesti sekä kunnanjohtajan työhön että yhteistyöhön poliitikojen kanssa.

Johtajasopimus tukee kunnanjohtajan työtä ja on hänelle myös turva. Kyse on lopulta selkeistä johtamisen ja työnteon pelisäännöistä.

Kehitettävääkin on.

- Ristiriita- ja ongelmatilanteiden ratkaisutavat kannattaa kirjata sopimukseen. Samoin kannattaa määritellä sopimuksen säännöllinen arviointi.

- Sekä kunnanjohtajat että luottamushenkilöt miettivät, miten johtajasopimuksessa voitaisiin enemmän huomioida kunnanjohtajan työssä jakamiseen ja työhyvinvointiin liittyviä asioita.

Anu Kurkinen-Supperi työstää väitöskirjaansa Tampereen yliopiston Johtamiskorkeakoululle. •

➔ tutkimusta rahoittaa KAKS.

KANSALAISET & KUNTATALOUS

70%

kansalaisista vastustaa lainanottoa kunnan palveluiden ja työpaikkojen turvaamiseksi.

65%

kansalaisista säättäisi kunnille velkakaton.

65%

vastustaa palveluiden lisäämistä veroja korottamalla.

48%

katsoo, että kotikunnan säästöissä ei ole menty liian pitkälle.

31%

katsoo, että kotikunnan säästöissä on menty liian pitkälle.

iStockphoto

LÄHDE: TNS GALLUPIN TUTKIMUS KESÄKUU 2014, TUTKIMUKSEN TEETTÄNYT KAKS.

Suomen Sairaanhoitajaliitto ry:n tehtävä on kehittää hoitotyötä, antaa ammatillista tukea ja edistää sairaanhoitajien asemaa asiantuntijoina. Meihin kuuluu lähes 50 000 hoitotyön ammattilaista. Joukossamme on sairaanhoitajia, terveydenhoitajia, kättilöitä ja ensihoitajia (AMK).

Paremman terveydenhuollon ja hoitotyön puolesta

"Sairaanhoitajat ovat korkeasti koulutettuja hoitotyön ammattilaisia, joilla on hyvä käsitys siitä, mikä on potilaalle parasta. Tämän ammattiryhmän asiantuntemusta tarvitaan hoitotyötä koskevassa päätöksenteossa. Sairaanhoitajaliiton tehtävänä on huolehtia, että päättäjillä on riittävästi tietoa hoitotyön arjesta ja ajankohtaisista kysymyksistä."

Pysy ajan tasalla ja tilaa sähköpostiisi Sairaanhoitajaliiton noin neljä kertaa vuodessa ilmestyvä katsaus Ajankohtaispiikki: www.sairaanhoitajaliitto.fi/piikki

Merja Merasto
puheenjohtaja
Sairaanhoitajaliitto

lopuksi väitän

Hallintorakenteissa pyörää keksitään kroonisesti uudelleen

” Väitän, että kuntauudistamisen ja soteuudistamisen suurin ongelma liittyy vuorovaikutukseen. Usein huomiota on kiinnitetty uudistamisen lyhytjänteisyyteen, tempoiluavuuteen ja uudistamisen tehottomuuteen. Liitän lyhytjänteisyyden ja tehottomuuden vajavaiseen oppimiseen ja kaikkien asioiden hallinnoimisen illuusioon.

Kansallisella ja paikallisella tasolla toimivissa ihmisissä on viisautta, mutta järjestelmämme kokonaisuutta vaivaa tällä hetkellä huono oppimiskyky. Viisaus koteloituu virastojen uumeniin ja jää yksilöiden, mahdollisesti joidenkin verkostojen omaisuudeksi eikä kannaudu kansallisen tason poliittis-hallinnolliseen keskusteluun.

Vajavainen oppiminen näkyy myös uskona hallintorakenteiden kaikkivoipaisuuteen. Hallintorakenteissa pyörää keksitään kroonisesti uudestaan, hyvistä tai huonoista kokemuksista ei oteta oppia, eikä historiaa ymmärretä. Mikäli kokemuksista otettaisiin oppia, ymmärrettäisiin oikeasti, että mikään rakenne ei itsessään ratkaise ongelmia, kaikki on loppujen lopuksi kiinni ihmisistä ja ihmisten välisistä vuorovaikutussuhteista. Tämä pätee kaikkeen uudistamiseen sekä rakenteen uudistamisen aikana, että uudistamisen jälkeen, ja nimenomaan vuorovaikutuksen osalta viime vuosien uudistamisponnistelut ovat epäonnistuneet raskaasti.

Jenni Airaksinen

HT, yliopistonlehtori, kunnallispolitiikka,
Tampereen yliopisto

► Intä vastaan
tai peesaa
www.kaks.fi

